

Rapport

EVALUATIE VERBOD OP GRATIS PLASTIC DRAAGTASSEN

**Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, dienst
directoraat-generaal Milieu en Internationaal (DGMI)**

November 2019

Ministerie van Infrastructuur
en Waterstaat

COLOFON

Uitgave

I&O Research
Zuiderval 70
Postbus 563
7500 AN Enschede

Rapportnummer

2019/155

Datum

1 november 2019

Opdrachtgever

Ministerie van I&W/DGMI

Auteur(s)

Jasper de Jong
Ester Hilhorst
Thijs Lenderink
Jon Severijn

Bestellingen

Exemplaren zijn verkrijgbaar bij de opdrachtgever.

Het overnemen uit deze publicatie is toegestaan, mits de bron duidelijk wordt vermeld.

INHOUDSOPGAVE

1.	Belangrijkste uitkomsten.....	6
2.	Inleiding.....	9
2.1	Aanleiding	9
2.2	Onderzoeksvraag	10
2.3	Onderzoeksaanpak	10
2.4	Leeswijzer	11
3.	Aantallen plastic draagtassen in 2018 en trends	13
3.1	Inleiding.....	13
3.2	Aantallen plastic draagtassen naar type in 2018.....	13
3.3	Ontwikkeling aantallen plastic draagtassen sinds 2015.....	14
3.4	Conclusie	16
4.	Gedrag, beleving en naleving door ondernemers en consumenten	18
4.1	Inleiding.....	18
4.2	Bekendheid van het verbod bij consumenten en ondernemers	18
4.3	Beleving van het verbod door consumenten en ondernemers	19
4.4	Klantrelatie ondernemers en consumenten	22
4.5	Eigen draagtas en alternatieven	24
4.6	Naleving door ondernemers en consumenten	26
4.7	(Neven)effecten ondernemers en consumenten.....	31
4.8	Conclusie	33
5.	Beleid en uitvoering in de Europese lidstaten	36
5.1	Inleiding.....	36
5.2	Inventarisatie wet- en regelgeving	36
5.3	Conclusie	38

Bijlage 1.	Methode bepalen aantallen plastic tassen 2018	40
Bijlage 2.	Vragenlijst ondernemers over aantallen plastic tassen.....	42
Bijlage 3.	Vragenlijst ondernemers over gedrag, beleving en naleving	45
Bijlage 4.	Vragenlijst consumenten over gedrag en beleving	50
Bijlage 5.	Lijst met geïnterviewde personen	53
Bijlage 6.	Lijst met gebruikte rapporten, artikelen en berichten	54

1

HOOFDSTUK

Belangrijkste uitkomsten

1. Belangrijkste uitkomsten

In 2018 zijn er bijna **600** miljoen plastic draagtassen (gratis en tegen betaling, inclusief van verbod uitgezonderde plastic tassen) verstrekt. Dit komt neer op gemiddeld **35** plastic draagtassen per Nederlander. Er is sprake van een stabilisatie van het aantal verstrekte plastic draagtassen na de initiële daling direct na het verbod.

De meeste mensen weten dat plastic tassen niet gratis verstrekt mogen worden. De uitzonderingen van het verbod zijn niet algemeen bekend.

Het verbod heeft nauwelijks effect op de relatie tussen ondernemers en consumenten.

Een meerderheid van ondernemers en consumenten zegt zich door het verbod meer bewust te zijn van de nadelen van het gebruik van plastic.

Consumenten nemen vaker een eigen draagtas mee. Meer dan negen op de tien van de consumenten nemen regelmatig een eigen draagtas mee voor de dagelijkse boodschappen.

Nederland zit daarmee in 2018 onder de EU-norm van maximaal 40 plastic draagtassen per inwoner in 2025. Het resultaat van dit onderzoek is in lijn met eerdere onderzoeken en sluit aan bij de trend in de tellingen van plastic tassen in het zwerfafval volgens de Zwerfafvalmonitor van Rijkswaterstaat. Na het verbod op het gratis verstrekken van plastic draagtassen is het aantal verstrekte plastic draagtassen met 70 procent afgenomen. Na deze initiële daling is het aantal plastic draagtassen dat ondernemers verstrekken gestabiliseerd. In 2018 was de relatieve afname ten opzichte van 2015 zo'n 80 procent.

Dat de gelamineerde papieren draagtas en de Big Shopper ook onder het verbod vallen, is voor veel ondernemers en consumenten niet duidelijk. Dat dunne tasjes ('hemdtassen') in een aantal gevallen juist wel gratis verstrekt mogen worden in het belang van de voedselveiligheid, is ook niet algemeen bekend.

Consumenten accepteren de vergoeding en nemen dit de ondernemers niet kwalijk. Een klein deel van de ondernemers voelt zich ongemakkelijk bij het vragen van een vergoeding. De meeste ondernemers ervaren geen negatieve gevolgen als het gaat om serviceverlening, reclame-uiting en zicht op diefstal.

De meeste ondernemers en consumenten vinden het verbod een goede maatregel dat verspilling en vervuiling van het milieu voorkomt. Maar de positieve eigenschappen van plastic op het gebied van hygiëne en houdbaarheid worden ook benadrukt. Handelaren en brancheorganisaties stellen dat er nog nauwelijks goede alternatieven zijn voor plastic. Volgens sommige partijen drukt het verbod de innovatie qua alternatieven omdat biologische plastics ook onder het verbod vallen.

Ondernemers zien dat consumenten iets vaker een plastic draagtas hergebruiken bij een aankoop. Een derde van de ondernemers biedt een (papieren) alternatief voor de plastic draagtas. Bijna de helft van de ondernemers ziet voldoende alternatieven voor het plastic in hun bedrijf. Ook ondernemers met verse producten vinden plastic voor hun bedrijf niet altijd noodzakelijk. De helft van de consumenten en ondernemers steunt een eventuele uitbreiding van het verbod naar plastic tassen voor verse producten. Vier op de tien ondernemers zeggen helemaal geen plastic draagtassen (meer) te verstrekken.

De naleving van het verbod lijkt grotendeels op orde, maar bij sommige branches komt het toch voor dat consumenten (mogelijk onterecht) een gratis plastic draagtas krijgen.

Bij afhaalhoreca, maaltijdbezorging en (in mindere mate) op de markt komt het volgens consumenten wel eens voor dat zij een gratis plastic draagtas ontvangen. Hierbij is het niet altijd duidelijk of deze gratis tas is toegestaan vanuit voedselveiligheid. Bij winkels met een wat duurder product (zoals kleding en luxezaken) krijgen klanten wel eens een gratis (gelamineerde) tas mee, omdat zij dat naar het gevoel van de ondernemer verwachten. Een deel van de consumenten gebruikt de gratis dunne plastic tas voor andere aankopen dan verse producten. De Inspectie Leefomgeving en Transport en de brancheorganisaties zijn in grote lijnen tevreden over de naleving van het verbod. Maar de handhaving op het verbod is passief en wordt ook zo ervaren.

Maatregelen binnen de EU verschillen per lidstaat qua type maatregel, wanddikte van de draagtas en eventuele uitzonderingen.

Er zijn EU-lidstaten met een totaalverbod, lidstaten met een verplichte vergoeding (zoals Nederland) en lidstaten waar vrijwillige afspraken zijn gemaakt met het bedrijfsleven over het terugdringen van de verstrekking van plastic draagtassen. Uitzonderingen worden gemaakt op basis van wanddikte, type verkooppunt en afbreekbaar plastic. Het ontbreekt aan recente en betrouwbare informatie om resultaten en effecten te vergelijken.

2

HOOFDSTUK

Inleiding

2. Inleiding

2.1 Aanleiding

Sinds 1 januari 2016 is in Nederland een verbod van kracht op het gratis verstrekken van plastic draagtassen. Het verbod geldt voor winkels, horeca en de warenmarkt¹. Het Nederlandse verbod op gratis verstrekking heeft een grondslag in de Europese verpakkingenrichtlijn waarin de verplichting voor lidstaten is opgenomen om het verbruik van (lichte) plastic draagtassen duurzaam te verminderen. Dit om zwerfvuil tegen te gaan en verspilling van grondstoffen te voorkomen.

Nederland koos voor een brede aanpak om het gebruik van (lichte) plastic draagtassen te verminderen, met inzet op preventie, hergebruik en op de juiste manier weggooien, met als onderdeel een verbod op gratis verstrekking. De Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat heeft aangegeven de effectiviteit van het verbod dit jaar (drie jaar na inwerkingtreding), te willen evalueren. De evaluatie is mede ingegeven door een Europese rapportageverplichting, waarvoor een representatief beeld nodig is van het aantal plastic draagtassen dat in Nederland in 2018 op de markt is gebracht.

Draagtassen in drie categorieën

Plastic draagtassen zijn over het algemeen van polyethyleen en kunnen in principe in elke dikte gemaakt worden. De plastic draagtassen vallen in het onderzoek in drie klassen, namelijk draagtassen dunner dan 15 mu (of 15 micron, 15 duizendste millimeter), draagtassen van 15 mu tot 50 mu en draagtassen met een dikte vanaf 50 mu. De draagtassen met een dikte tot 15 mu zijn over het algemeen de zogenaamde hemdtassen. De kleur is meestal wit en het materiaal is een beetje transparant. Dikkere plastic draagtassen tot 50 mu hebben over het algemeen een uitgestanste (DKT-tas) en versterkte handgreep of een lushandvat. Luxe gelamineerde papieren draagtassen of Big Shoppers zijn meestal dikker dan 50 mu.

Plastic hemdtas

Plastic DKT

Plastic draagtas

Plastic Big Shopper

Gelamineerde papieren tas

¹ Uitzonderingen betreffen voedselhygiëne, voedselverspilling, promotiemateriaal, taxfree shoppen en verpakkingen die geen draagtas zijn.

2.2 Onderzoeksvraag

De onderzoeksvraag is:

Wat is het effect van het verbod op het gratis verstrekken van plastic draagtassen op het aantal plastic draagtassen dat op de markt wordt gebracht?

De onderzoeksvraag valt uiteen in zeven deelvragen:

1. Wat is het aantal op de markt gebrachte plastic draagtassen in 2018?
2. Hoe is de beleving van consumenten?
3. Hoe is de beleving van ondernemers?
4. Hoe ziet het gedrag van consumenten er uit?
5. Hoe ziet het gedrag van ondernemers er uit?
6. Hoe verloopt de naleving van het verbod door ondernemers?
7. Hoe zien beleid en uitvoering van EU-lidstaten er uit, in vergelijking met Nederland?

2.3 Onderzoeksaanpak

Het onderzoek bestaat uit een aantal onderdelen om de zeven deelvragen te kunnen beantwoorden:

Vragenlijst onder ondernemers over verstrekking plastic tassen

Om de eerste deelvraag te beantwoorden is op 28 juni 2019 door I&O Research een brief verstuurd aan 5.500 ondernemers in de detailhandel, ambulante handel en afhaalhoreca met het verzoek om deel te nemen aan een korte online enquête. In de uitnodigingsbrief was aangegeven dat de vragen betrekking hadden op de aantallen en typen draagtassen die zij (al dan niet tegen betaling) in 2018 hebben meegegeven aan klanten en de gemiddelde (kassa)transactie in 2018. Dit betreft dus ook de plastic draagtassen die gratis verstrekt mogen worden, bijvoorbeeld vanuit het oogpunt van voedselveiligheid. Voor dit onderzoek is een gestratificeerde steekproef naar branche getrokken uit het LISA-register². In totaal hebben 200 ondernemers de enquête ingevuld. De vragenlijst is opgenomen in bijlage 2. Ook is een uitgebreide beschrijving van de methode om van de input uit de vragenlijst te komen tot de berekening van het aantal op de markt gebrachte plastic draagtassen in 2018 opgenomen in bijlage 1.

Vragenlijst onder consumenten over gedrag, beleving en naleving

Om de deelvragen 2, 4 en 6 te beantwoorden, is in de periode van 5 tot en met 19 juli 2019 een enquête uitgezet onder het I&O Researchpanel. Hieraan hebben 1.596 mensen deelgenomen. De uitkomsten zijn gewogen naar leeftijd, geslacht, opleidingsniveau en regio en zijn representatief voor de Nederlandse bevolking. De vragenlijst is opgenomen in bijlage 4.

Vragenlijst onder ondernemers over gedrag, beleving en naleving

Om de deelvragen 3, 5 en 6 te beantwoorden is op 28 juni 2019 door I&O Research een brief verstuurd aan 8.500 ondernemers in de detailhandel, ambulante handel en afhaalhoreca met het verzoek om deel te nemen aan een online enquête. Voor dit onderzoek is een gestratificeerde steekproef naar branche getrokken uit het LISA-register. Daarnaast is via een mailing aan 44 Nederlandse brancheorganisaties gevraagd om een open link te verspreiden onder hun leden (bijvoorbeeld via een nieuwsbrief of op de website) met een oproep om deel te nemen aan het onderzoek. Hieraan hebben voor zover bekend vier brancheorganisaties gehoor gegeven. In totaal hebben 483 ondernemers de vragenlijst ingevuld. De uitkomsten zijn gewogen naar branche en zijn daarmee representatief met een minimale betrouwbaarheid van 95 procent bij een nauwkeurigheid van plus/min 5 procent zoals gebruikelijk bij beleidsonderzoek. De vragenlijst is opgenomen in bijlage 3.

² Het LISA-register is een databestand met gegevens over alle vestigingen in Nederland waar betaald werk wordt verricht.

Deskresearch

Met behulp van deskresearch is het beleid en de uitvoering van de maatregelen in andere EU-lidstaten in kaart gebracht (deelvraag 7). Hiervoor zijn relevante onderzoeken betrokken.

Telefonische interviews

Bij de start van het onderzoek zijn door de onderzoekers dertien telefonische interviews gehouden met brancheorganisaties en met producenten van en handelaren in verpakkingsmateriaal (leveranciers), de Inspectie Leefomgeving en Transport om in beeld te brengen hoe zij aankijken tegen de naleving en de effectiviteit van de maatregel en of zij een inschatting kunnen geven van de trendmatige ontwikkeling van het aantal plastic draagtassen dat op de markt gebracht wordt. Daarnaast is er een aantal keer contact geweest met een expert van de Universiteit Leiden. Deze expert doet momenteel onderzoek naar de levenscyclus van plastic draagtassen in Nederland waarbij het aantal plastic draagtassen wordt berekend aan de hand van het zwerfafval. De bevindingen uit de gesprekken zijn gebruikt bij de verifiëring van de uitkomsten van de peilingen onder ondernemers, met name om te checken of de uitkomsten gezien de foutenmarge plausibel zijn.

2.4 Leeswijzer

Hoofdstuk 3 beschrijft het aantal in 2018 op de markt gebrachte plastic draagtassen, naar type/gewicht en de ontwikkeling die zichtbaar is sinds de invoering van het verbod (onderzoeksvraag 1). Hoofdstuk 4 gaat in op gedrag, beleving en naleving van het verbod door ondernemers en consumenten (onderzoeksvragen 2 tot en met 6). Hoofdstuk 5 beschrijft beleid, uitvoering en indien beschikbaar de effecten in de Europese lidstaten (onderzoeksvraag 7). Deze evaluatie startte met de belangrijkste uitkomsten van het onderzoek. De beschrijving van de methode, de vragenlijsten, een lijst met geïnterviewde personen en een bronnenlijst zijn opgenomen als bijlagen.

3

HOOFDSTUK

Aantallen plastic draagtassen in 2018 en trends

3. Aantallen plastic draagtassen in 2018 en trends

3.1 Inleiding

Dit hoofdstuk beschrijft de uitkomsten van het deelonderzoek naar de aantallen plastic draagtassen die ondernemers (al dan niet betaald) verstrekten in 2018. De essentie van de methode komt neer op het per branche (denk aan supermarkten, bakkers, snackbars, kledingwinkels en drogisterijen) bepalen van het aantal draagtassen dat men uitgeeft (per type en per maat) en vervolgens het optellen van de branchetotalen. De berekening per branche bestaat uit de totale omzet, gedeeld door het gemiddelde kassa-transactiebedrag en vermenigvuldigd met het aandeel klanten dat een (type) draagtas meeneemt. De totale foutenmarge is ingeschat op maximaal 17 procent. De methode is uitgebreider beschreven in bijlage 1. In paragraaf 3.2 staat hoeveel tassen er verstrekt werden in 2018, in paragraaf 3.3 hoe de ontwikkeling is sinds 2015.

3.2 Aantallen plastic draagtassen naar type in 2018

Aan de ondernemers die deelnamen aan de enquête, is gevraagd welke type(n) draagtassen zij verstrekken. Ze kregen negen typen voorgelegd, waarvan de plastic hemdtas, plastic DKT, plastic met lussen, Big Shopper en de gelamineerde papieren tas onder het verbod op gratis verstrekking vallen.

Het verbod en de uitzonderingen

De plastic hemdtas, plastic DKT-tas, plastic tas met lussen, Big Shoppers en de gelamineerde papieren draagtas vallen onder het verbod. Naast plastic gaat het ook om kunststof, nylon en bio-plastics.

Afbeelding 3.1

De voorgelegde draagtassen

Het verbod kent ook uitzonderingen: de plastic hemdtas (< 15 mu) mag gratis verstrekt worden voor de bescherming van voedingsmiddelen (om losse voedingsmiddelen te beschermen tegen vuil en ziekteverwekkers, ter voorkoming van de verspreiding van lekvocht van rauwe vis, rauw vlees of rauw gevogelte of om verspilling van losse levensmiddelen zoals los fruit of broodjes tegen te gaan). Gratis plastic tassen zijn ook toegestaan in tax free winkels voor vloeistoffen, spuitbussen en gels. Daarnaast mogen winkeliers gratis plastic tassen uitdelen als reclame maar niet tegelijkertijd met de verkoop van producten. De verstrekking betreft het voor de eerste keer beroepsmatig in omloop brengen van de plastic tas. Dit betekent dat statiegeldtassen, een tassenbol of inzamelen bij een kringloopwinkel wel zijn toegestaan³.

De Inspectie Leefomgeving en Transport controleert op de naleving van het verbod. Dit doen zij door zelf controles uit te voeren, maar ook op basis van meldingen van consumenten bij het Meld- en Informatiecentrum van de inspectie.

³ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/afval/vraag-en-antwoord/verbod-gratis-plastic-tassen-winkels>

In onderstaande tabel staan de aantallen verstrekte plastic draagtassen (zowel gratis als tegen betaling, inclusief de van het verbod uitgezonderde plastic draagtassen) in 2018 op basis van dit onderzoek. De aantallen zijn uitgesplitst naar type plastic draagtas op basis van wanddikte en weergegeven als aantal per inwoner.

Tabel 3.1

Aantallen verstrekte plastic draagtassen in 2018 per type draagtas, totaal en per inwoner

TYPE PLASTIC DRAAGTAS	AANTAL VERSTREKTE PLASTIC TASSEN	AANTAL PLASTIC DRAAGTASSEN PER INWONER
< 15 mu (bv. hemdtas)	253.000.000	15
15 mu tot 50 mu (bv. DKT of lustas)	250.500.000	15
> 50 mu (bv. Big Shopper of gelamineerde tas)	92.500.000	5
Totaal	596.000.000	35

Uit de berekening blijkt dat er in 2018 gemiddeld per inwoner 15 plastic draagtassen dunner dan 15 mu zijn verstrekt, 15 plastic draagtassen tussen de 15 mu en 50 mu en 5 plastic draagtassen dikker dan 50 mu. In totaal gaat het om 35 plastic draagtassen per persoon in 2018. Daarmee komt Nederland onder de norm van de EU om maximaal 40 plastic draagtassen (<50 mu) per inwoner per jaar in 2025 te verstrekken. In totaal zijn bijna 600.000.000 plastic draagtassen verstrekt in 2018.

3.3 Ontwikkeling aantallen plastic draagtassen sinds 2015

In deze paragraaf volgt een beknopt overzicht van de ontwikkelingen sinds 2015 op basis van beschikbare bronnen. Rondom de inwerkingtreding van het verbod op 1 januari 2016 zijn er meerdere onderzoeken uitgevoerd naar het aantal verstrekte draagtassen.

- In de campagne rondom de inwerkingtreding van het verbod in 2016 communiceerde de Rijksoverheid dat Nederlanders per jaar gemiddeld 170 plastic draagtassen gebruiken (in totaal ca. 3 miljard plastic tassen op jaarbasis). Dit aantal is gebaseerd op een studie van de Europese Commissie en een schatting van Milieu Centraal (op basis van tassen in het restafval, kunststofinzameling en gegevens van producenten en importeurs⁴);
- SAMR (2017) rapporteert op basis van schattingen van ondernemers een afname van 71 procent van het aantal verstrekte plastic draagtassen in 2016 ten opzichte van 2015;
- CE Delft (2017) rapporteert op basis van schattingen van ondernemers en leveranciers een gemiddelde afname van 60 procent in 2016 ten opzichte van 2015;
- SGS Search (2017) berekende op basis van vragenlijsten onder ondernemers in verschillende branches een afname van 69 procent in 2016 ten opzichte van 2015. Echter, supermarkten en tankstations zijn niet meegenomen in deze berekening;

⁴ De 170 plastic draagtassen is een afgerond getal gebaseerd op het gemiddelde (2,85 miljard) van de bandbreedte van tussen de 1,3 (berekend door de Europese Commissie) en 4,4 (geschat door Milieu Centraal) miljard plastic tassen totaal, gedeeld door de bevolkingsgrootte destijds.

- Uit de interviews met brancheorganisaties, producenten en handelaren blijkt dat zij sinds de invoering van het verbod op de gratis plastic draagtas een daling zien van het aantal plastic draagtassen. Het gaat om een afname tussen de 70 en 95 procent, maar dit wordt niet gestaafd met concrete cijfers;
- De Universiteit Leiden (2019, nog niet verschenen, informatie uit interview) voert momenteel onderzoek uit naar de levenscyclus van plastic draagtassen in Nederland. Op basis van openbare tellingen in het zwerfval en andere openbare bronnen heeft de onderzoeker berekend dat in er 2017 circa 33 plastic draagtassen per inwoner verstrekt zijn.

Uitgaande van 3 miljard plastic draagtassen (170 per inwoner) vóór het verbod en een afname van 60 tot 70 procent direct na het verbod, kan verondersteld worden dat het aantal plastic draagtassen in 2016 circa 900 miljoen (50 per inwoner) bedroeg. De berekening in dit onderzoek komt uit op 600 miljoen (35 plastic draagtassen per inwoner) in 2018. Qua aantallen plastic draagtassen betekent dit een daling ten opzichte van 2015 van 80 procent.

In supermarkten is er geen sprake van een verdere daling, wat ook logisch is omdat in supermarkten al vóór het verbod betaald moest worden voor plastic draagtassen. Brancheorganisaties en handelaren zien dat consumenten vaker een eigen draagtas meenemen.

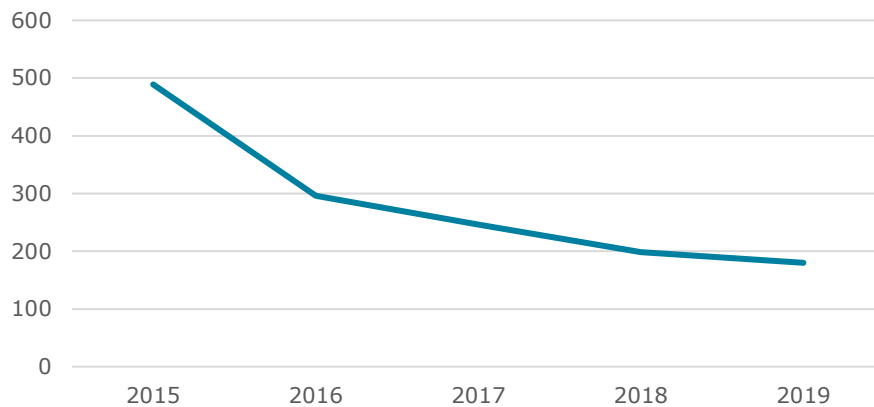
Twee handelaren zeggen dat de vraag naar plastic draagtassen de laatste twee jaar weer wat toe lijkt te nemen. Een mogelijke verklaring die zij aandragen is dat de oorspronkelijke voorraden van bedrijven nu pas op zijn en weer worden aangevuld. Eén handelaar benoemt de passieve handhaving als een mogelijke oorzaak.

Er ontstaan alternatieven voor de gratis plastic draagtas die mogelijk minder wenselijk zijn. Voorbeelden zijn plastic kapjes voor over de papieren draagtassen, gelamineerd papier of plastic versieringen op papieren draagtassen. Daarnaast geven producenten aan dat zij nu minder plastic draagtassen produceren maar méér productverpakkingen. Ook handelaren hebben hun aanbod aangepast: ze verkopen méér papieren draagtassen dan voorheen. Een handelaar die kansen ziet in bio-plastics geeft aan dat sinds het verbod op de gratis plastic draagtas de innovatie rondom bio-plastics is vertraagd. Dit omdat bio-plastic in Nederland onder het verbod valt. Desondanks zegt deze handelaar dat circa 60 procent van zijn klanten is overgestapt naar draagtassen van bio-plastic.

Sinds 2015 monitort Rijkswaterstaat de hoeveelheid van verschillende typen zwerfafval. In opdracht van Rijkswaterstaat worden tijdens meetronden tellingen verricht op een aantal meetlocaties. Per meetlocatie wordt er in drie meetvakken van 100m² geteld. De monitor geeft een beeld van het aantal plastic draagtassen dat in het zwerfafval wordt aangetroffen en daarmee een globaal beeld van het aantal plastic draagtassen dat in Nederland gebruikt wordt.

Figuur 3.1

Ontwikkeling aantal plastic draagtassen in het zwerfafval op basis van het gemiddelde van de telmomenten per jaar⁵

Bron: Zwerfafvalmonitor Rijkswaterstaat

Het aantal plastic draagtassen dat in het zwerfafval geteld wordt, daalt volgens de Zwerfafvalmonitor. De grootste daling is zichtbaar in 2016, na de invoering van het verbod. De dalende trend stabiliseert zich in 2018 en 2019. Ten opzichte van 2015 is er sprake van een daling van circa 60 procent.

3.4 Conclusie

Het aantal verstrekte plastic draagtassen in 2018 bedraagt naar schatting 600 miljoen (35 per inwoner). Dit betekent een daling van het aantal plastic draagtassen met 80 procent ten opzichte van 2015. Dit zijn zowel de toegestane (veelal dunne) plastic draagtassen die gratis worden verstrekt als de plastic draagtassen waarvoor consumenten een vergoeding moeten betalen. Op basis van de bevindingen in dit onderzoek, eerdere onderzoeken en tellingen van de Zwerfafvalmonitor van Rijkswaterstaat is een stabilisatie zichtbaar van het aantal plastic draagtassen dat in Nederland op de markt wordt gebracht.

⁵ In 2015, 2016 en 2017 waren er drie meetmomenten per jaar. In 2018 waren er vijf meetmomenten. In 2019 is tot op heden drie keer geteld. Het eerste telmoment van 2019 is voor het eerst na de winter uitgevoerd voordat de meeste struiken weer hun blad kregen. Hierdoor is er meer zwerfafval zichtbaar. Deze telling is niet vergelijkbaar met andere jaren en daarom niet meegenomen in de figuur.

4

HOOFDSTUK

Gedrag, beleving en naleving door ondernemers en consumenten

4. Gedrag, beleving en naleving door ondernemers en consumenten

4.1 Inleiding

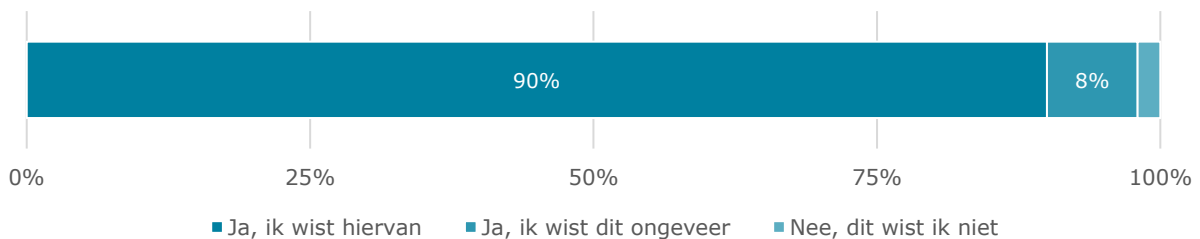
Dit hoofdstuk beschrijft hoe consumenten en ondernemers het verbod op de gratis plastic draagtas ervaren. Achtereenvolgens komen aan de orde: de bekendheid van het verbod, hoe zij het verbod beleven, de klantrelatie tussen ondernemers en consumenten, het gebruik van eigen draagtassen en alternatieven, de naleving van het verbod en eventuele (neven)effecten. Beide doelgroepen vulden hiervoor een online vragenlijst in. Aan het einde van iedere paragraaf is een korte beschrijving van de observaties van leveranciers van verpakkingsmateriaal en/of vertegenwoordigers van brancheorganisaties opgenomen. Bij een aantal vragen is er een vergelijking gemaakt met het SAMR onderzoek uit 2017, waarop (net als op dit onderzoek) een betrouwbaarheidsmarge van toepassing is.

4.2 Bekendheid van het verbod bij consumenten en ondernemers

Negen van de tien consumenten zijn op de hoogte van het verbod op de gratis plastic draagtas (figuur 4.1). Vrouwen, consumenten in de leeftijdscategorieën van 35-64 jaar, hoogopgeleiden en inwoners van West-Nederland zijn vaker dan gemiddeld op de hoogte van het verbod.

Figuur 4.1

Consumenten. Was u van dit verbod op de hoogte?

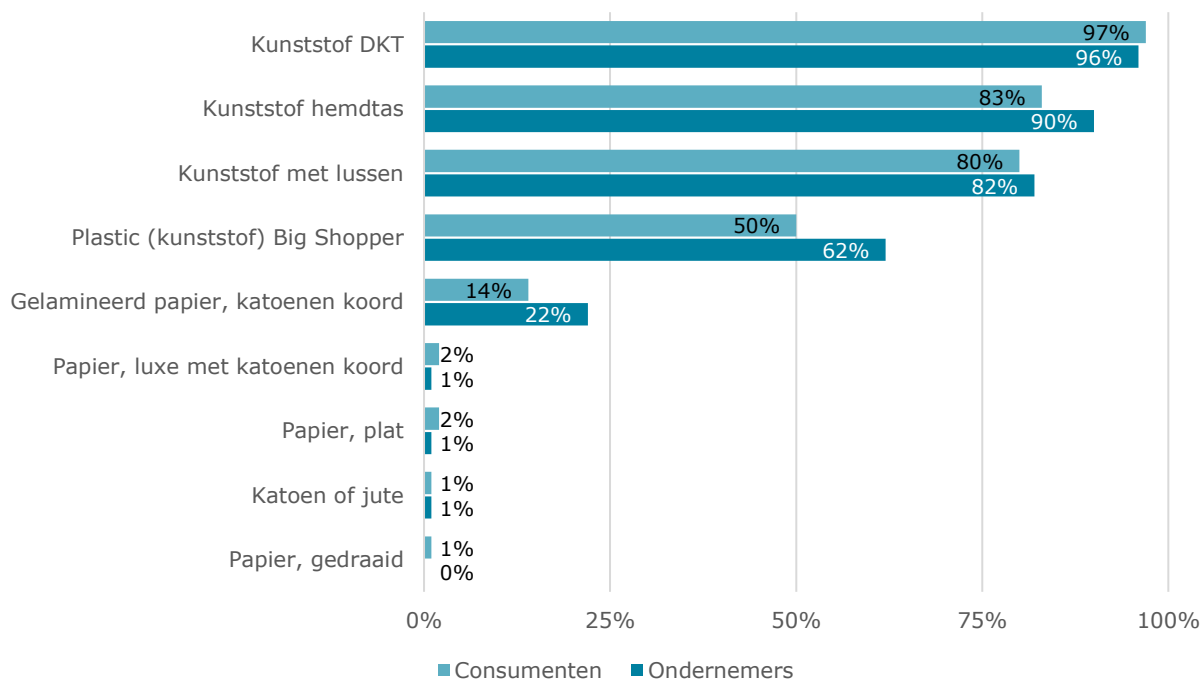
De meeste consumenten geven correct aan dat de plastic DKT-tas, de plastic draagtas met lussen en de plastic hemdtas onder het verbod vallen (figuur 4.2). De plastic Big Shopper wordt slechts door de helft van de consumenten correct aangewezen. De gelamineerde papieren draagtas valt ook onder het verbod op de gratis plastic draagtas maar wordt door de meeste consumenten niet als zodanig herkend. Slechts 14 procent geeft aan dat deze draagtassen onder het verbod vallen.

Ook aan de ondernemers is gevraagd om aan te geven welke plastic draagtassen onder het verbod vallen. In vergelijking met de consumenten noemen ondernemers vaker ook de plastic Big Shopper en de gelamineerde papieren draagtas (figuur 4.2). Ook geven ondernemers vaker aan dat de plastic hemdtas onder het verbod valt. Voor de overige twee plastic draagtassen (DKT en met lussen) is er nauwelijks verschil met de consumenten. Met name de status van de Big Shopper en gelamineerde papieren draagtas is onduidelijk.

Hoewel het verbod voor alle plastic draagtassen geldt, zijn er uitzonderingen. Dunne plastic draagtassen (<15 mu) mogen gratis verstrekt worden voor het beschermen van etenswaren en het tegengaan van voedselverspilling. Dit is in de vragenlijst toegelicht aan de respondenten na het beantwoorden van de vraag.

Figuur 4.2

Consumenten/Ondernemers. Kunt u aangeven welke draagtassen onder het verbod vallen?

Brancheorganisaties geven aan dat het verbod over het algemeen helder is voor ondernemers maar dat er wel onduidelijkheid is over de status van de gelamineerde papieren tas. De Inspectie Leefomgeving en Transport ontvangt met enige regelmaat vragen van ondernemers over gelamineerde tassen, het dubbel verpakken van verse producten vanuit hygiënisch oogpunt (plastic verpakking + plastic draagtas i.v.m. andere producten) en discretie- en medicijnverpakkingen (vanuit privacyoverweging soms wenselijk).

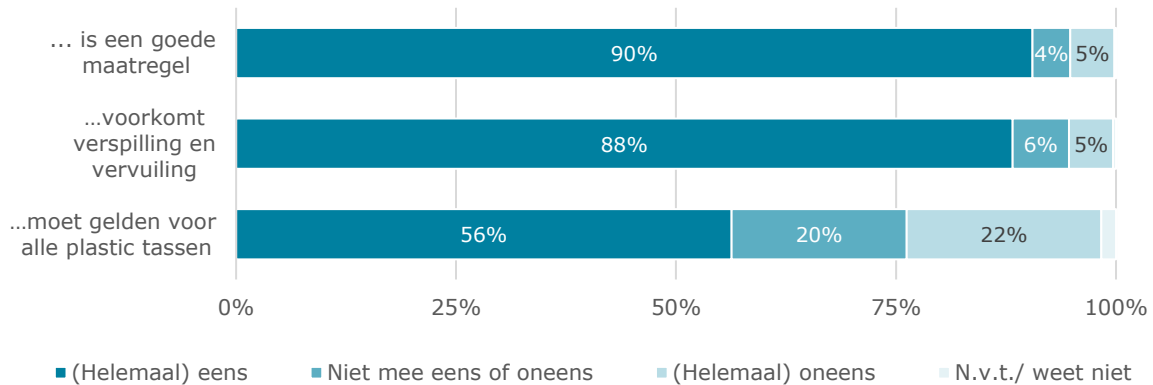
4.3 Beleving van het verbod door consumenten en ondernemers

Deze paragraaf beschrijft of consumenten én ondernemers het verbod een goede maatregel vinden en of ze het idee hebben dat het verbod bijdraagt om verspilling van en vervuiling van het milieu door plastic te voorkomen. Ook is gevraagd of het verbod voor alle plastic draagtassen zou moeten gelden, dus ook voor het verpakken van verse waar.

Het verbod op de gratis plastic draagtas is een goede maatregel volgens negen van de tien consumenten (figuur 4.3). Dit komt overeen met de bevindingen van SAMR in 2017. Vrouwen en hoogopgeleiden zijn het daar vaker mee eens dan gemiddeld. Eveneens zijn bijna negen van de tien consumenten van mening dat het verbod eraan bijdraagt om verspilling van en vervuiling van het milieu door plastic te voorkomen. Mensen zijn daarmee positiever geworden over de bijdrage van het verbod sinds het SAMR onderzoek uit 2017 (73 procent). Vrouwen en ouderen zijn gemiddeld positiever over het effect van het verbod.

Figuur 4.3

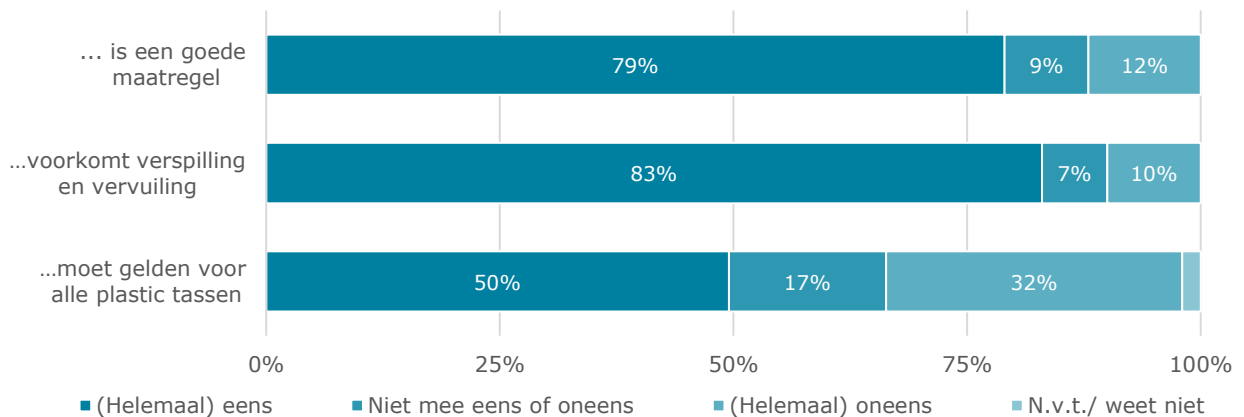
Consumenten. Beleving verbod op gratis plastic draagtas – *Het verbod op de gratis plastic draagtas...*

Meer dan de helft van de consumenten (56 procent) vindt een uitbreiding van het verbod naar alle plastic draagtassen, dus ook de plastic draagtassen voor verse producten, een goed idee. Ouderen en hoger opgeleiden staan hier vaker positief tegenover.

Figuur 4.4

Ondernemers. Beleving verbod op gratis plastic draagtas – *Het verbod op de gratis plastic draagtas...*

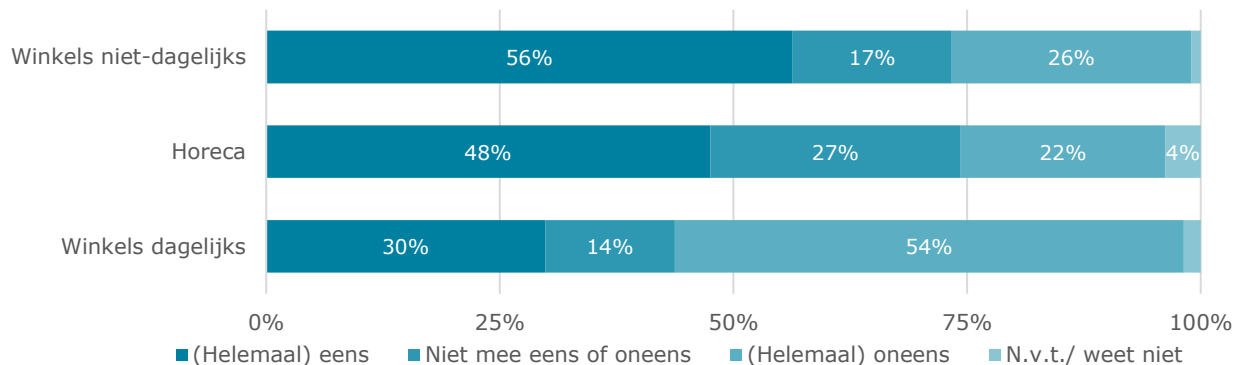

Net als bij de consumenten vindt de overgrote meerderheid van de ondernemers het verbod op de gratis plastic draagtas een goede maatregel (figuur 4.5). Toch is 12 procent van de ondernemers ook kritisch op de maatregel. Ruim acht op de tien ondernemers denken dat het verbod helpt om verspilling van grondstoffen en vervuiling van het milieu te voorkomen. Dit beeld is in lijn met de mening van de consumenten. Ook bij deze stelling zijn ondernemers iets kritischer dan consumenten.

De helft van de ondernemers vindt het een goed idee om het verbod voor alle plastic draagtassen te laten gelden, dus ook voor de plastic draagtassen dunner dan 15 mu voor verse producten. Dit zijn vooral ondernemers die geen (vers) voedsel verkopen. Bijvoorbeeld doe-het-zelfwinkels, elektrowinkels en winkels voor persoonlijke verzorging. Maar ook ondernemers met een cafetaria staan relatief vaak positief tegenover een uitbreiding. Ondernemers die zelf (vers) voedsel verkopen, vinden het vaak geen goed idee (figuur 4.5). In de categorie Winkels dagelijks vallen supermarkten, ondernemers op warenmarkten met een food-assortiment en winkels voor dagelijkse boodschappen zoals slager, bakker en verswinkel.

Figuur 4.5

Ondernemers, uitgesplitst⁶. Stelling - *Het verbod zou voor alle plastic tassen moeten gelden, dus ook voor het verpakken van verse waar*

Volgens leveranciers van verpakkingsmateriaal en vertegenwoordigers van brancheorganisaties vergroot het verbod op gratis plastic draagtassen het bewustzijn van consumenten en ondernemers. Dit wordt als positief ervaren. Er zijn leveranciers en brancheorganisaties die ervoor pleiten het verbod voor alle draagtassen van alle materialen te laten gelden. Enerzijds om een gelijk speelveld te creëren, anderzijds om echt te verduurzamen. Brancheorganisaties voor de mode-detailhandel zijn hier minder enthousiast over, zij benadrukken dat een gratis alternatief belangrijk is.

Een leverancier veronderstelt dat een heffing op al het plastic (en dus niet alleen op draagtassen) nog effectiever kan zijn om het gebruik van plastic terug te dringen en om duurzamere alternatieven te ontwikkelen. Het is volgens leveranciers en brancheorganisaties niet voor alle consumenten en ondernemers duidelijk dat plastic de houdbaarheid van producten bevordert. Alternatieven moeten dan ook de positieve eigenschappen van plastic hebben.

Ondernemers:

"De meeste online producten mogen gratis in plastic zakken verstuurd worden. Maar ik moet aan mijn klant geld vragen. Dan is er dus sprake van oneerlijke concurrentie. Het alternatief (papier, non-woven) is niet milieuvriendelijker. De maatregel helpt het milieu helaas niet."

"Het verbod is een goed begin van een schoner milieu. Nu de voedselindustrie en (o.a.) bouwmarkten nog. Het is onnodig om zoveel plastic te gebruiken voor verpakkingen."

"Het probleem zijn niet de plastic tassen, maar de verwerking na het gebruik."

Consumenten:

"Alleen het verbod op gratis plastic tasjes is bij lange na niet genoeg. Er wordt nog ongelooflijk veel onnodig plastic gebruikt. Er zijn naar mijn idee veel rigoureuzere maatregelen nodig."

"Als je ervoor betaalt, mag het opeens wel. Ik noem dit, zoals gewoonlijk, een halfslachtige maatregel. Of je verbiedt plastic tasjes of niet."

"Er zijn berichten dat katoenen tassen uiteindelijk slechter voor het milieu zijn dan plastic tassen. Ik vraag me af of er een duidelijk (milieu)vriendelijker alternatief is."

⁶

Winkels dagelijks: Supermarkten, winkels dagelijkse boodschappen, markt dagelijks.

Horeca: Cafeteria, Chinese restaurants.

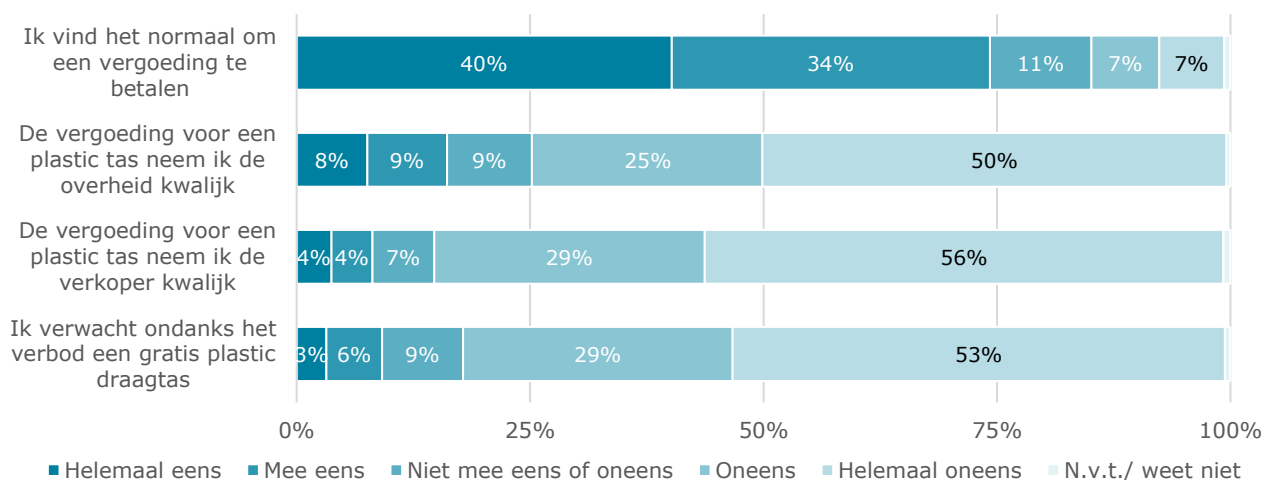
Winkels niet-dagelijks: Apotheken, Bloemen, Doe-het-zelf, Elektro, Huishoudelijk, Markt Niet-Dagelijks, Media, Mode/Luxe, Overig, Persoonlijke verzorging, Sport, Warenhuis, Web Dagelijks, Wonen.

4.4 Klantrelatie ondernemers en consumenten

Zowel de consumenten als de ondernemers kregen een aantal vragen voorgelegd over de invloed van het verbod op de klantrelatie. Uit figuur 4.6 blijkt dat driekwart van de consumenten het normaal vindt dat ze een vergoeding moeten betalen voor een plastic draagtas en neemt het de overheid niet kwalijk. De meeste consumenten (85 procent) nemen het de verkoper en/of winkel niet kwalijk dat ze moeten betalen voor een plastic draagtas. Acht van de tien consumenten zeggen geen gratis plastic draagtas te verwachten bij een aankoop. Een klein deel van de consumenten (9 procent) verwacht dit wel. Over het algemeen vinden vrouwen en hoger opgeleiden het vaker normaal om een vergoeding te betalen voor een plastic draagtas, nemen zij het de overheid minder vaak kwalijk dat ze een vergoeding moeten betalen en verwachten zij ook minder vaak een gratis plastic draagtas.

Figuur 4.6

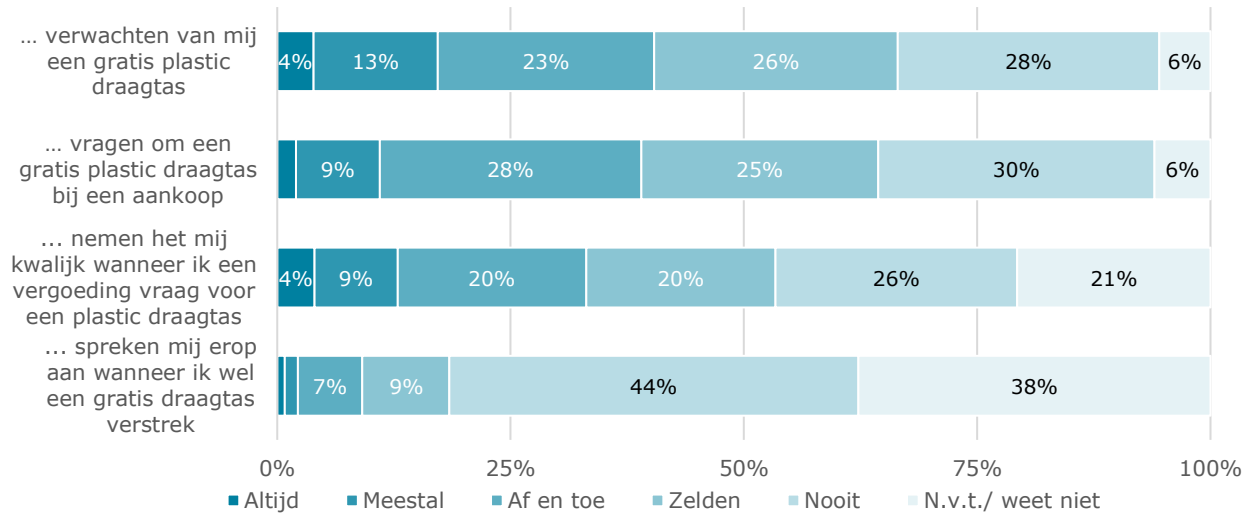
Consumenten. Beleving verbod op gratis plastic draagtassen

Van de ondernemers geeft 17 procent aan dat consumenten altijd of meestal een gratis plastic draagtas van hen verwachten (figuur 4.7). Dit geldt vaker voor ondernemers op de markt. Bijna een kwart (23 procent) van de ondernemers geeft aan dat dit af en toe voorkomt. Bij meer dan de helft van de ondernemers (54 procent) is dit niet het geval. Zoals eerder beschreven geven acht op de tien consumenten zelf aan dat zij zelden of nooit een gratis plastic draagtas verwachten. Het komt volgens ondernemers maar weinig voor dat consumenten *vragen* om een gratis plastic draagtas.

Figuur 4.7

Ondernemers, klantrelatie en gedrag – *Klanten...*

Ondernemers hebben niet het idee dat consumenten het hun kwalijk nemen wanneer ze een vergoeding vragen voor een plastic draagtas. Van de ondernemers geeft 13 procent aan dat consumenten dit hun altijd of meestal kwalijk nemen.

Uit de interviews met leveranciers en brancheorganisaties is niet naar voren gekomen dat de klantrelatie is verslechterd door het verbod op gratis plastic tassen. Er zijn wel ondernemers die een gratis draagtas belangrijk vinden, met name in de mode en luxe branche. Zij zijn overgestapt op papieren draagtassen.

Ondernemers:

"Verreweg de meeste klanten in mijn klantenkring accepteren dat ik helemaal geen tas aanbied. Als men vraagt waarom, dan zeg ik dat ik niet achter de plastic tas sta. Ik wil niet meehelpen aan de plastic berg."

"Vooropgesteld: we zijn blij met minder plastic maar wij zouden graag zien dat mensen bewuster worden van het consumeren van elke tas (ook katoen en de nep-stoffen tassen). Daar mogen mensen ook op gewezen worden."

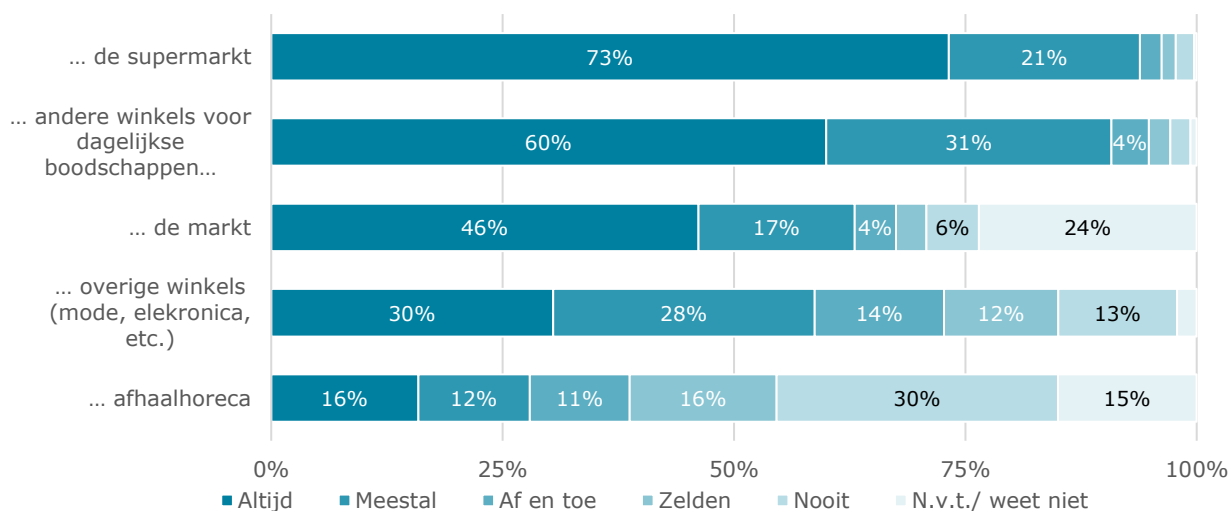
"Het gebruik is gelukkig wel afgenomen. Maar als een klant voor 50 euro koopt, voelt het niet goed om voor een tasje 10 cent te moeten vragen."

4.5 Eigen draagtas en alternatieven

Deze paragraaf brengt in beeld in hoeverre consumenten een eigen draagtas meenemen of een ander alternatief gebruiken en in welke mate ondernemers een alternatief aanbieden.

Figuur 4.8

Consumenten. Meenemen eigen draagtas - Hoe vaak neemt u een eigen draagtas mee naar...

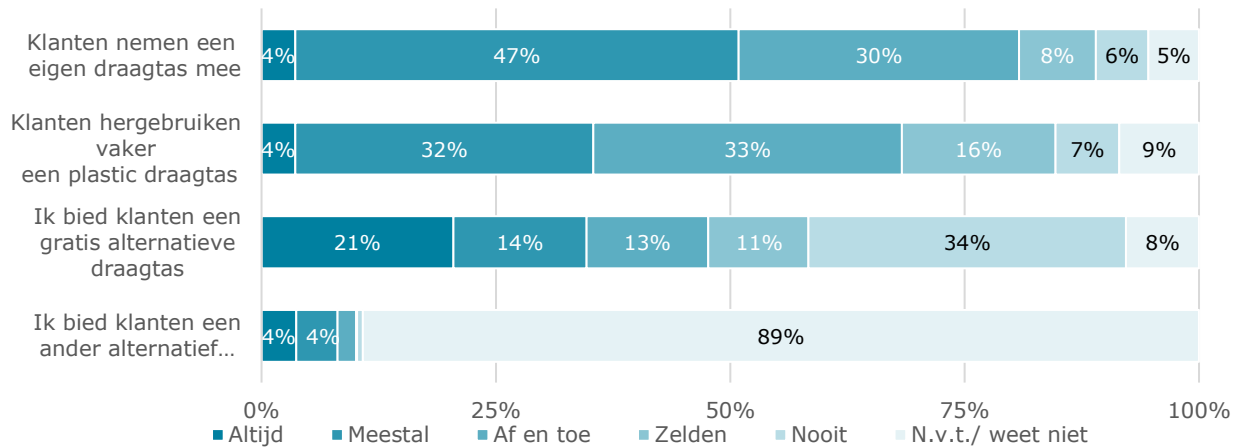
De meeste consumenten nemen een eigen draagtas mee naar de supermarkt (94 procent) en naar andere winkels voor de dagelijks boodschappen (91 procent), bv. de slager en de bakker (figuur 4.8). Dit percentage ligt voor deze branche een stuk hoger dan bleek uit het SAMR onderzoek in 2017 (58 procent). Een groot deel van de consumenten neemt altijd (zeven op de tien bij supermarkten, zes op de tien bij andere winkels) een eigen draagtas mee. Consumenten die ouder zijn dan 50 jaar en vrouwen nemen vaker altijd een eigen draagtas mee. Naar de markt neemt ook de meerderheid (63 procent) altijd of meestal een eigen draagtas mee. Dit percentage ligt in lijn met de uitkomst in het SAMR onderzoek van 2017 (59 procent). Daarnaast geeft ongeveer een kwart van de consumenten (24 procent) aan dat ze het niet weten of dat de vraag niet van toepassing is, waarschijnlijk omdat ze de markt weinig of niet bezoeken. Mannen en hoger opgeleiden geven vaker aan dat de vraag niet van toepassing is of dat ze het niet weten, vermoedelijk omdat zij minder vaak de markt bezoeken.

Naar overige winkels, zoals elektronica- en modezaken, zegt een meerderheid (58 procent) van de consumenten ook een eigen draagtas mee te nemen. Daartegenover stelt een kwart van de consumenten (25 procent) zelden of nooit een eigen draagtas mee te nemen naar dergelijke winkels. Ook hier zijn het vrouwen, lager opgeleiden en consumenten ouder dan 50 jaar die vaker een eigen draagtas meenemen.

Het beeld bij de afhaalhoreca wijkt af van de andere branches. Bijna de helft (46 procent) van de consumenten geeft aan zelden of nooit een eigen plastic tas mee te nemen. Voor de afhaalhoreca geldt een vergelijkbaar patroon als bij de andere branches: vrouwen, lagere opgeleiden en mensen met een relatief laag inkomen geven vaker aan altijd een eigen draagtas mee te nemen. Ook consumenten ouder dan 35 jaar zeggen vaker dat zij een eigen draagtas meenemen wanneer zij eten afhalen.

Figuur 4.9

Ondernemers. Meenemen eigen draagtas, hergebruik en alternatieven

Volgens de ondernemers neemt meer dan de helft van de consumenten (51 procent) altijd of meestal een eigen draagtas mee (figuur 4.9). Daarnaast is er volgens ondernemers een aanzienlijk deel (30 procent) van de consumenten die af en toe een eigen draagtas meeneemt en neemt 14 procent van de consumenten volgens hen zelden of nooit een eigen draagtas mee. In de meeste branches, maar hoofdzakelijk bij de dagelijkse boodschappen, is het vrij gebruikelijk om een eigen draagtas mee te nemen. Minder gebruikelijk is het volgens de ondernemers in een woonwinkel of doe-het-zelfzaak.

Ook het hergebruik van eerder gekochte plastic draagtassen komt voor volgens de ondernemers. Meer dan een derde (36 procent) van de ondernemers geeft aan dat consumenten altijd of meestal plastic draagtassen hergebruiken wanneer zij een aankoop bij hen doen. Daarnaast ziet een derde van de ondernemers (33 procent) dat consumenten dit af en toe doen.

Iets meer dan een derde van de ondernemers (35 procent) biedt consumenten altijd of meestal een gratis alternatieve draagtas (van jute, katoen of papier) aan. Uit het SAMR onderzoek van 2017 bleek dat circa 30 procent van de retailers een gratis papieren draagtas als alternatief biedt. Daartegenover is er een relatief grote groep ondernemers (45 procent) die dit niet doet. Dit betekent dat zij ofwel alle draagtassen tegen een vergoeding aanbieden ofwel helemaal geen draagtassen meer aanbieden. Er is een kleine groep ondernemers, 8 procent, die zegt een ander alternatief te bieden aan consumenten. Een vaak genoemd alternatief onder deze groep is een kartonnen of papieren doosje. Dit zijn vaak de dozen waarin producten bij de winkel worden geleverd.

Duurzaamheid en het zoeken naar duurzamere alternatieven zijn een trend, aldus leveranciers en brancheorganisaties. Grotere bedrijven hebben vaak meer kennis in huis. MKB-bedrijven hebben vaker andere prioriteiten.

Ondernemers:

"Veel klanten hebben de omslag gemaakt en hebben een opvouwbaar tasje bij zich. Wanneer de klant toch geen eigen tas heeft bied ik een papieren tas als alternatief."

"Ik deel tasjes uit die gemaakt zijn van compostmateriaal en die afbreekbaar zijn."

Consumenten:

"Ik heb altijd opvouwbare stoffen tasjes bij mij. Zo niet, dan verpak ik de boodschappen in papier."

"Ik weet dat veel mensen hun plastic tasjes hergebruiken. Daardoor dat ik het niet eens ben met het beeld dat plastic tasjes zo sterk bijdragen aan vervuiling als het overheidsbeleid doet vermoeden."

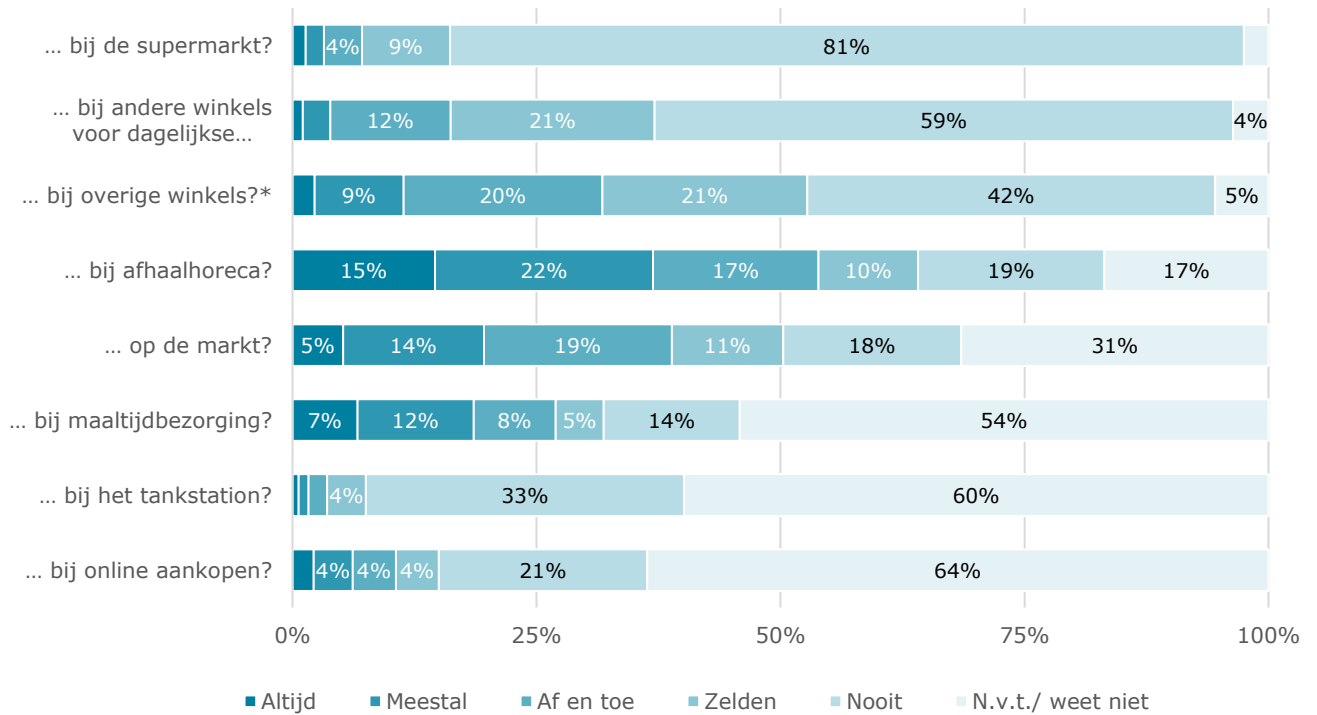
4.6 Naleving door ondernemers en consumenten

Aan consumenten en ondernemers is gevraagd in welke branches het volgens hen voorkomt dat er gratis plastic draagtassen worden verstrekt. Bijvoorbeeld omdat dit gebruikelijk is of dat zij dit doen als promotieactie.

Volgens consumenten verstrekken supermarkten nauwelijks gratis plastic draagtassen (figuur 4.10). Maar ook bij de andere winkels voor dagelijkse boodschappen krijgen zeven op de tien consumenten zelden of nooit een gratis plastic draagtas. Bij overige winkels, zoals kleding- en elektronicazaken, zegt bijna een derde van de consumenten wel eens een gratis plastic draagtas te krijgen. Op de markt, bij de afhaalhoreca en de maaltijdbezorging komt het volgens consumenten wel eens voor dat zij een gratis plastic draagtas ontvangen. Vergeleken met de detailhandel in winkels is dit opvallend omdat een relatief grote groep hier geen aankopen doet (zij geven aan het niet te weten of dat de vraag voor hen niet van toepassing is). Er zijn nauwelijks consumenten die aangeven dat zij bij tankstations of bij online aankopen een gratis plastic draagtas krijgen. Overigens geeft een grote groep aan dat deze vraag voor hen niet van toepassing is.

Figuur 4.10

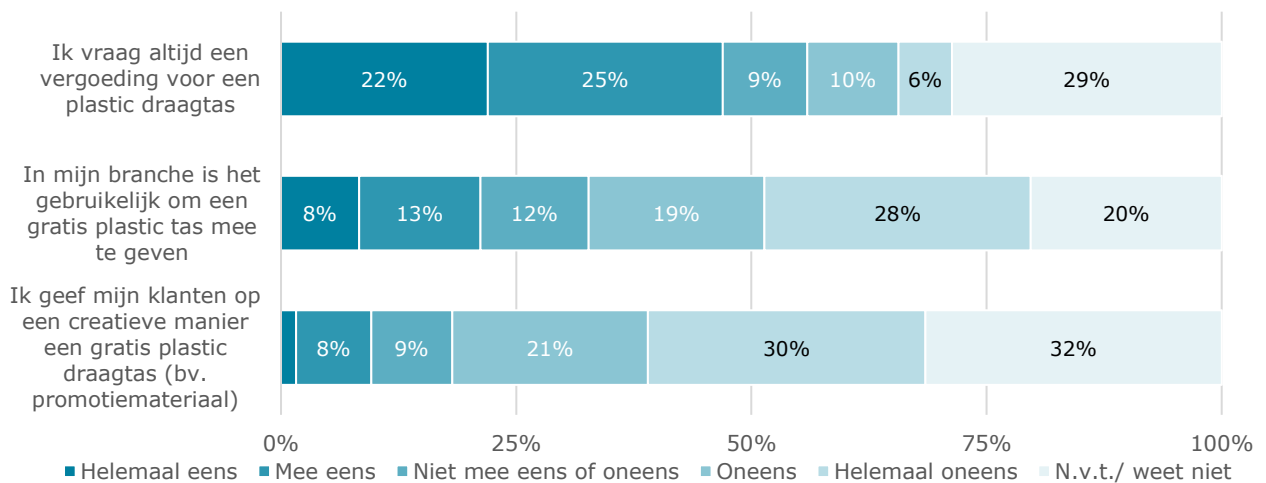
Consumenten. Naleving - Hoe vaak krijgt u een gratis plastic draagtas...

Van de ondernemers vraagt 16 procent niet altijd een vergoeding voor een plastic draagtas. Dit zijn hoofdzakelijk ondernemers op de markt, maar ook supermarkten. In hoeverre deze ondernemers (ook de hemdtas (die zij gratis mogen verstrekken in verband met voedselveiligheid) hebben betrokken in deze vraag, is niet duidelijk.

Figuur 4.11

Ondernemers. Naleving: vergoeding, gewoonte en promotie

* Overige winkels: Mode, elektronica, doe-het-zelfwinkels, et cetera

Twee op de tien ondernemers geven aan dat het in zijn of haar branche gebruikelijk is om een gratis plastic draagtas mee te geven. Dit zijn met name ondernemers op de markt en in de afhaalhoreca. Een op de tien ondernemers verstrekt wel eens gratis plastic draagtassen op een creatieve manier, bijvoorbeeld als promotiemateriaal.

Aan ondernemers is gevraagd welke typen plastic draagtassen zij gratis of tegen een vergoeding verstrekken. Hieruit blijkt dat 44 procent van de ondernemers geen enkel type plastic draagtas verstrekt. De overige 56 procent van de ondernemers verstrekt minstens één type plastic draagtas (<15 mu, 15<>50 mu of >50 mu). Zij verstrekken vaker dunnere plastic tassen dan Big Shoppers (tabel 4.1).

Tabel 4.1

Aandeel ondernemers dat plastic draagtassen (al dan niet gratis) verstrekt, uitgesplitst per type draagtas.

TYPE DRAAGTAS	AANDEEL ONDERNEMERS DAT DIT TYPE VERSTREKT	GEMIDDELTE VERGOEDING	AANDEEL ONDERNEMERS DAT DIT TYPE GRATIS VERSTREKT
<15 mu (hemdtas)	34%	€0,09	12%
15< x <50 mu (DKT-tas / Lustas)	33%	€0,15	3%
>50 mu (Big Shopper/ gelamineerde tas)	12%	€1,48	11%

Twee op de tien ondernemers die plastic tassen dunner dan 15 mu verstrekken vragen hier geen vergoeding voor. Dit is geen overtreding zo lang deze plastic tassen bedoeld zijn voor verse producten. Plastic tassen tussen de 15 en 50 mu worden minder vaak gratis meegegeven. Slechts 3 procent van de ondernemers die deze tassen verstrekt, doet dit. Van de ondernemers die plastic tassen dikker dan 50 mu verstrekken, vraagt 10 procent hier géén vergoeding voor. Mogelijk geven deze ondernemers de tassen weg als promotiemateriaal of weten zij niet dat deze tassen ook onder het verbod vallen (zoals de gelamineerde papieren tas). De Rijksoverheid adviseert een bedrag van € 0,25 voor plastic draagtassen dunner dan 50 mu. Uit de enquête blijkt dat ondernemers gemiddeld een lager bedrag vragen voor een dergelijke tas.

Ondernemers:

"In mijn branche is het heel raar als de klanten de kleding niet in een tas krijgen! Ik vind dit verbod ook echt onzin, weer typisch Nederlands."

"Het is wel vervelend (klantvriendelijk) om bij consumenten die een grote besteding doen, toch geld voor een tas te moeten vragen."

"Draagtasjes worden niet aangeboden, maar slechts op verzoek tegen vergoeding ter beschikking gesteld."

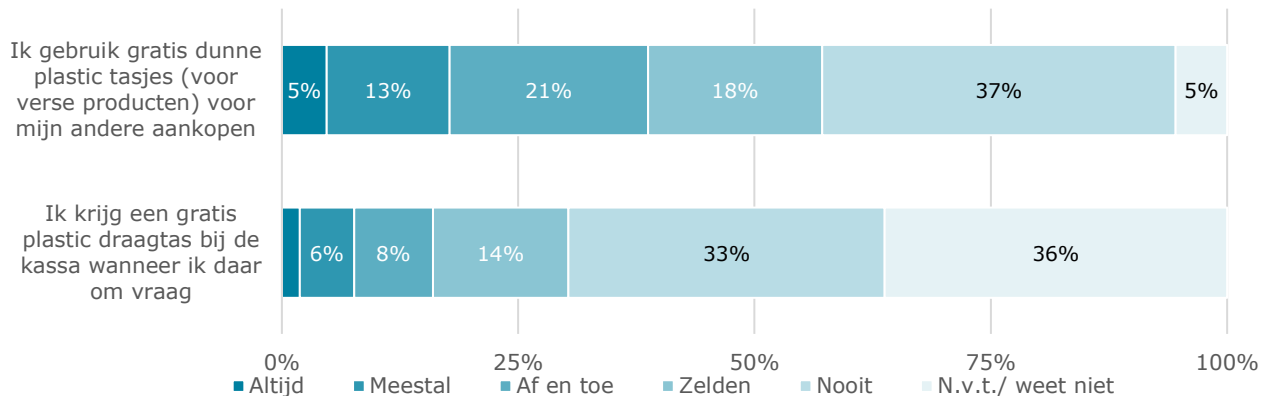
Consumenten:

"Sommige winkels geven gewoon een gratis tas als je veel koopt. En bij de shoarmatent of op de bazaar vragen ze niet eens of je een tasje wil, daar krijg je het standaard gratis."

De naleving van het verbod ligt niet alleen bij ondernemers. Daarom is ook aan consumenten gevraagd in hoeverre zij zich aan het verbod houden (figuur 4.12).

Figuur 4.12

Consumenten. Naleving: gebruik dunne plastic tas (<15mu) en verzoek om gratis plastic draagtas

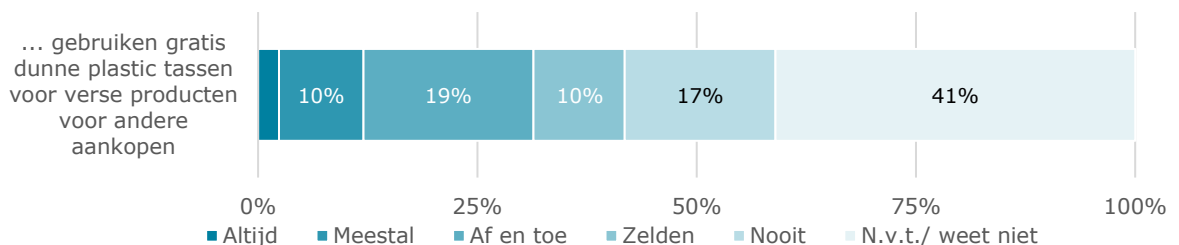

Meer dan de helft van de consumenten (55 procent) geeft aan zelden of nooit een dun plastic tasje te gebruiken voor het verpakken van andere producten dan verse producten. Twee op de tien consumenten doen dit af en toe en twee op de tien doen dit meestal of altijd. Mannen doen dit vaker dan vrouwen.

Minder dan een op de tien consumenten zegt altijd of meestal een gratis plastic draagtas te krijgen wanneer ze daar om vragen. Een derde van de consumenten geeft aan nooit een gratis plastic draagtas te krijgen wanneer ze daar om vragen. Een kleiner deel van de consumenten, 14 procent, krijgt dat zelden. Tot slot stelt meer dan een derde (36 procent) van de consumenten dat de vraag voor hen niet van toepassing is of dat ze het niet weten, waarschijnlijk omdat ze dit niet doen.

Figuur 4.13

Ondernemers. Naleving – Klanten...

Zo'n drie op de tien de ondernemers zien consumenten gratis dunne plastic draagtassen gebruiken voor andere producten dan verse aankopen. Het hoeft niet altijd in strijd te zijn met het verbod. Consumenten mogen bijvoorbeeld andere aankopen toevoegen aan de tas waarin hun verse producten zitten. Maar het hoge aandeel suggereert dat dit niet altijd het geval is.

Ondernemers:

"De klant is uiterst creatief om een gratis plastic tasje te scoren: Eerst rekenen ze af met de pinpas. En daarna vragen ze nog een tasje erbij."

Consumenten:

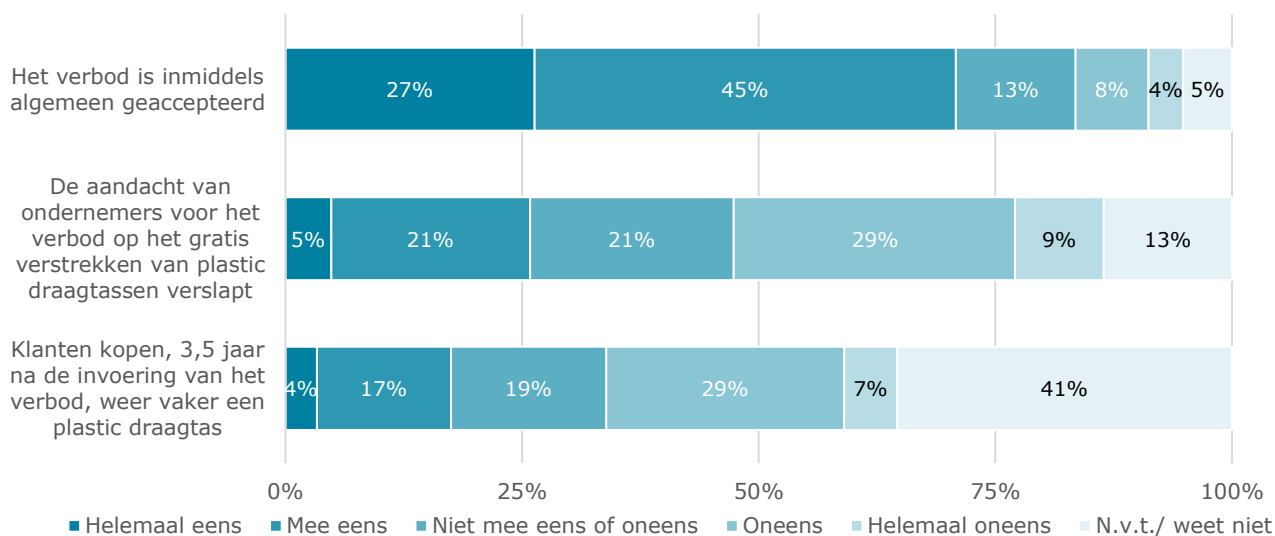
"Ik vind het prettig (en prima) om plastic tassen alleen (gratis) te krijgen als ik er expliciet om vraag."

"Sommige fruit/groente stop ik samen in een zakje. Dit wordt er dan bij de kassa uitgehaald en apart gewogen, ook een goede oplossing."

Aan de ondernemers is ook gevraagd in hoeverre het verbod op de gratis plastic draagtas is geaccepteerd en of de aandacht voor het verbod minder is geworden (figuur 4.14).

Figuur 4.14

Ondernemers. Aandacht voor verbod

Een ruime meerderheid van de ondernemers (72 procent) is van mening dat het verbod inmiddels algemeen geaccepteerd is. Dit is vergelijkbaar met de 74 procent van de consumenten die het normaal vindt om te moeten betalen voor een plastic draagtas.

Ongeveer een kwart van de ondernemers (26 procent) heeft de indruk dat de aandacht voor het verbod onder ondernemers verslapt. Twee op de tien ondernemers (21 procent) zeggen dat consumenten nu, 3,5 jaar na invoering van het verbod, weer vaker een plastic draagtas kopen.

Het heeft sommige handelaren, producenten en brancheorganisaties verbaasd hoe snel het verbod op de gratis plastic draagtas geaccepteerd lijkt te zijn, zowel door ondernemers als door consumenten. Er komen nauwelijks vragen binnen bij de brancheorganisaties over het verbod en er is weinig onvrede. De leveranciers van verpakkingsproducten en de brancheorganisaties hebben de indruk dat de naleving door ondernemers over het algemeen goed is. Sommigen hebben twijfels over de naleving door de afhaalhoreca, warenmarkt en luxere winkels. Het handhavingsregime wordt als mild ervaren. De goede kenmerken van plastic (vergroten houdbaarheid) worden in de maatschappelijke discussie over plastic soms vergeten.

De Inspectie Leefomgeving en Transport ontvangt zo'n 30 tot 40 meldingen per jaar die opgevolgd kunnen worden. In 2016 waren het er iets meer, sindsdien is het aantal stabiel. Van de 30 tot 40 meldingen per jaar gaan de meeste meldingen over snackbars en maaltijdbezorgers. Er zijn ook vaker meldingen over buurtsupers met een buitenlands assortiment. Af en toe is er een melding van het verstrekken van een gratis plastic tas bij non-food op de warenmarkt (kleding, schoenen, bijoutherie) en van winkels die rookwaren verkopen. Uit de meldingen en de opvolging ontstaat bij de inspectie het beeld dat de 'gewone' plastic draagtas inmiddels bijna niet meer gratis verstrekt wordt en dat dat ook niet terug zal komen. De campagneposters achter de kassa's zijn verdwenen en blijkbaar niet meer nodig.

Ondernemers:

"Het verbod op plastic tassen is geaccepteerd, echter verplaatst het probleem zich nu naar de papieren tassen."

"Wij snappen het idee achter het verbod, maar het blijft een onnatuurlijk iets om een flinke stapel aankopen naar de klant te schuiven zonder tasje er omheen."

Consumenten:

"Het krijgen van een plastic tas is een hardnekkige gewoonte. Het niet meebrengen van een tas van huis is net zo hardnekkig. Toch zie ik vaker en vaker dat mensen een tas bij zich dragen. Het zal een kwestie van tijd zijn voordat dat een vanzelfsprekendheid zal zijn."

"Er is een groep bemiddelde milieubewusteloze mensen die we op deze manier niet van het plastic krijgen. Ik zie het ieder week weer: boodschappen doen, meerdere plastic tasjes op de band, de volgende keer de statiegeldflessen in die tasjes meenemen en inleveren en de plastic tas in de prullenbak. Vervolgens weer naar de kassa en jawel, weer nieuwe tasjes kopen. Voor deze mensen moet de plastic tas € 25,00 gaan kosten wil het werken."

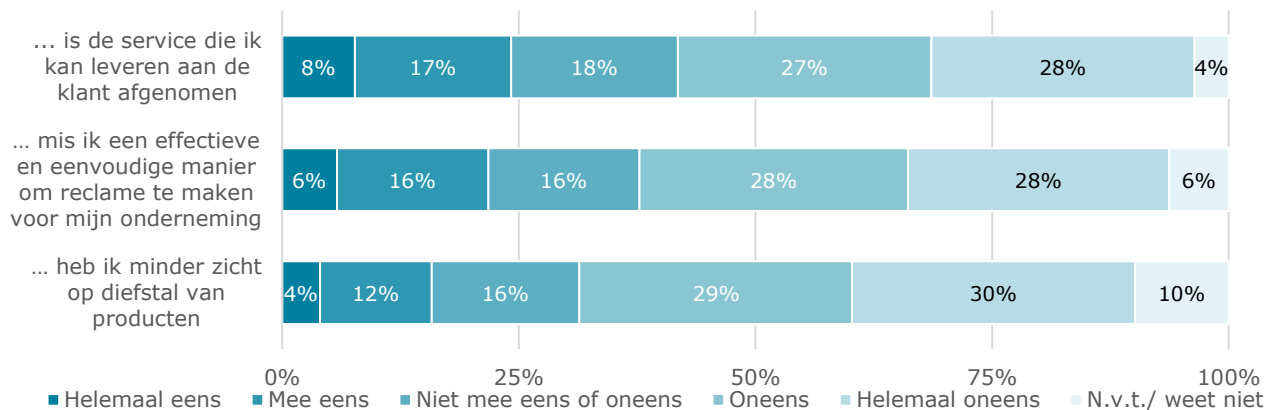
4.7 (Neven)effecten ondernemers en consumenten

Het verbod op de gratis plastic draagtas heeft tot doel om verspilling van grondstoffen tegen te gaan en de vervuiling van het milieu door plastic te verminderen. Er zijn natuurlijk ook andere effecten denkbaar. Zo is ondernemers gevraagd of het verbod van invloed is op de serviceverlening, reclame-uiting en het zicht op diefstal (figuur 4.15).

De meeste ondernemers (55 procent) hebben niet het idee dat ze door het verbod minder service aan hun klanten kunnen leveren. Een kwart van de ondernemers denkt dit juist wel. Deze groep ondernemers is vooral actief op de markt (dagelijks), mode en luxe, doe-het-zelf winkels en huishoudelijk. Iets minder dan een kwart van de ondernemers mist door het verbod een effectieve manier van reclame maken. Dit zijn voornamelijk winkels met huishoudelijke artikelen en mode- en luxewinkels. Voor 56 procent van de ondernemers is dit niet het geval.

Figuur 4.15

Ondernemers. (Neven)effecten – Door het verbod op de gratis plastic draagtas...

Bij de invoering van het verbod was een tegenargument dat het verbod diefstal in de kaart zou spelen. Ondernemers zouden minder goed toezicht kunnen houden doordat consumenten vaker een eigen draagtas meenemen. Voor een ruime meerderheid, bijna zes op de tien ondernemers, blijkt dit in de praktijk niet het geval. Voor 16 procent van de ondernemers speelt dit wel. Dit zijn vooral ondernemers actief in de branches huishoudelijk, markt (dagelijks), persoonlijke verzorging en de supermarkten.

Ondernemers:

"Bij mijn winkel merk ik dat klanten vaak impulsief binnenkomen zonder tas. Dan vind ik het wel lastig om er geld voor te vragen. Het voelt niet klantvriendelijk. Evenals een klant

een fles van € 200,- komt afrekenen en ik dan € 0,10 voor een tasje moet vragen. Dan schaam ik me kapot. Klanten vinden het ook ongemakkelijk.”

“Met regelmaat bieden wij gratis Big Shoppers aan. Deze ontvangen wij zelf ook ter promotie. Die Big Shoppers zie ik bijna niet meer terug, op een paar bewuste klanten na.”

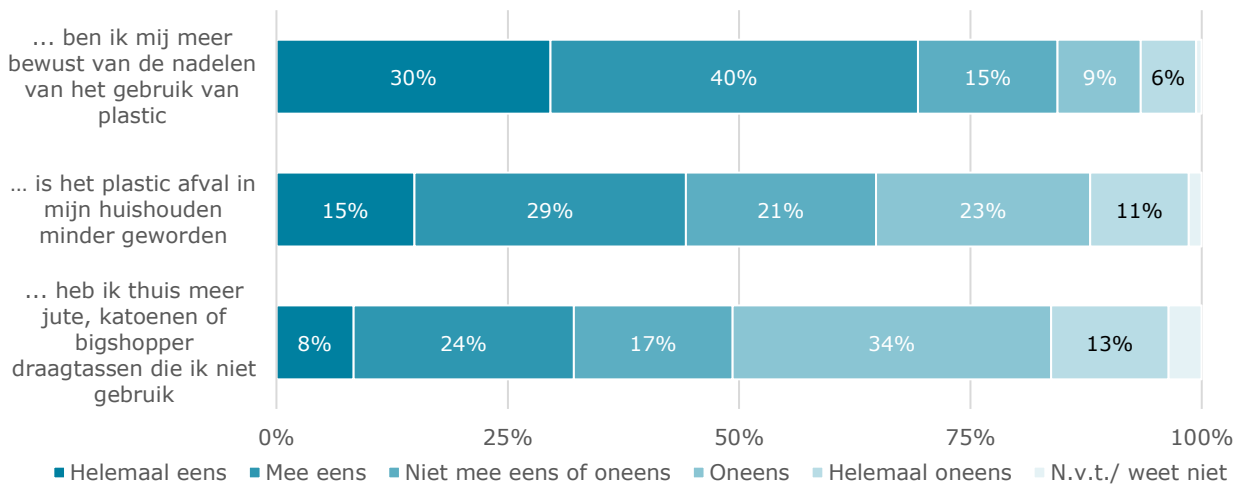
Consumenten:

“Bij aankopen van luxe kleding en schoenen vind ik het niet servicegericht als ik bij besteding van € 150,- nog extra moet betalen voor een tasje met reclameopdruk van de winkel. Meenemen in de boodschappentas zou de kleding kunnen beschadigen of vuil maken.”

Tot slot is consumenten en ondernemers gevraagd naar andere mogelijke effecten van het verbod. Volgens 70 procent van de consumenten heeft het verbod het bewustzijn ten aanzien van de nadelen van plastic vergroot (figuur 4.16). In totaal is 15 procent het (helemaal) oneens met de stelling. Dit zijn vaker mannen. Iets minder dan de helft van de consumenten, 44 procent, geeft aan dat het plastic afval in het huishouden is verminderd sinds het verbod op de gratis plastic draagtas. Uit de gemaakte opmerkingen bij deze vraag blijkt dat veel consumenten nog steeds veel plastic afval hebben. Dit afval bestaat hoofdzakelijk uit plastic verpakkingen (dat steeds meer lijkt te worden) en plastic vulmateriaal van pakketjes. Bijna een derde van de consumenten (32 procent) geeft aan sinds het verbod meer alternatieve draagtassen te hebben die ze *niet* gebruiken. Dit zijn draagtassen van jute, katoen of plastic (Big Shopper).

Figuur 4.16

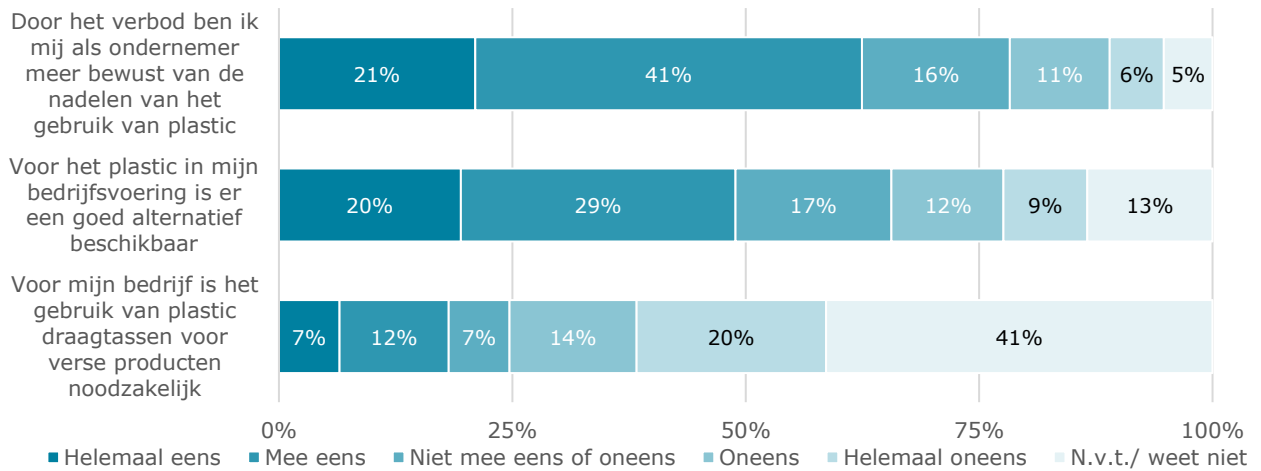
Consumenten. Bewustzijn – Door het verbod op de gratis plastic draagtas...

Ook ondernemers zijn sinds het verbod bewuster van de nadelen van plastic: 62 procent antwoordt bevestigend (figuur 4.17). Dit is iets minder vaak dan bij consumenten (70 procent). Wellicht waren ondernemers al bewuster dan consumenten of betwijfelen ze vaker de nadelen van plastic. Bijna de helft van de ondernemers (49 procent) heeft voor het plastic in de bedrijfsvoering wel een goed alternatief beschikbaar, twee op de tien ondernemers (21 procent) zien geen goede vervanging voor plastic, bijvoorbeeld vanuit hygiëne- of voedselveiligheidsoogpunt.

Figuur 4.17

Ondernemers. Bewustzijn en noodzakelijkheid

De belangrijkste neveneffecten van het verbod op gratis plastic draagtassen zijn volgens leveranciers van verpakkingsmateriaal en brancheorganisaties, de overstap naar papieren draagtassen en een 'rem' op de innovaties in bio-plastic. Ook komt het voor dat toegestane papieren draagtassen worden aangekleed met plastic materialen.

Ondernemers:

"Klanten en het team zijn zich meer bewust van plastic gebruik. Plastic tassen worden alleen nog op uitdrukkelijk verzoek van de klant voor 10 cent meegegeven."

"Plastic tasjes zijn in de loop der jaren, bij het huishouden heel normaal geworden. Hierdoor is het in het zakelijk leven ook normaal geworden. We kunnen niet meer zonder plastic. Misschien moeten we meer investeren in recycling van plastic, d.m.v. een extra plastic belasting."

"Het grootste resultaat wat denk ik is bereikt is dat consumenten en bedrijven bewust zijn geworden van het gebruik van de plastic tasjes, en wat voor gevolgen het heeft voor het milieu."

Consumenten:

"Ik ben zeker voor minder plastic als verpakkingsproducten, maar dan moet er wel een goed alternatief zijn."

"Ik was me al lang bewust van het plastic probleem. Ik vind dat de plastic tasjes veel te goedkoop zijn."

4.8 Conclusie

Bekendheid, acceptatie en beleving

Het verbod op het gratis verstrekken van plastic draagtassen is algemeen bekend bij consumenten en ondernemers. Meer dan 80 procent weet dat plastic draagtassen met een wanddikte tot 50 mu (de hemd-, DKT- en lustas) onder het verbod vallen. Specifiek voor de DKT-tas weet meer dan 95 procent van de consumenten en ondernemers dat die onder het verbod valt. Dat plastic draagtassen met een wanddikte dikker dan 50 mu (Big Shopper-draagtas en de gelamineerde papieren draagtas) ook onder het verbod vallen, weten ondernemers en consumenten minder vaak. Dit geldt met name voor de gelamineerde papieren draagtas. De branche bevestigt de onbekendheid van de status van de gelamineerde papieren draagtas. De uitzondering op het verbod voor dunne plastic tasjes in verband met de voedselveiligheid is ook niet algemeen bekend.

Een meerderheid van de ondernemers (72 procent) accepteert het verbod. Er zijn geen duidelijke signalen dat het verstrekken van plastic draagtassen toeneemt, maar ruim een kwart van de ondernemers heeft wel het idee dat de aandacht voor het verbod verslapt. Over het algemeen vinden ondernemers en consumenten het verbod een goede maatregel die verspilling en vervuiling van het milieu voorkomt. Een uitbreiding van het verbod naar alle plastic draagtassen wordt door de helft van de ondernemers en de consumenten gedragen. Ondernemers die (verse) voedingsmiddelen verkopen, zijn hierover minder enthousiast (53 procent (helemaal) oneens).

Klantrelatie

De relatie tussen consumenten en ondernemers is niet veranderd door het verbod. Een ruime meerderheid van de consumenten (74 procent) accepteert het verbod en de gevraagde vergoeding voor een plastic draagtas. De ondernemers bevestigen dit beeld grotendeels, maar zijn tegelijkertijd iets gereserveerder. In hun ogen komt het met enige regelmaat nog voor dat consumenten een gratis plastic draagtas verwachten (17 procent) of het de ondernemer kwalijk nemen wanneer ze geen gratis plastic draagtas krijgen (13 procent). Voor een meerderheid van de ondernemers heeft het verbod op het gebied van serviceverlening (55 procent), reclame-uiting (56 procent) en preventie van diefstal (59 procent) geen (negatief) effect gehad.

Gedrag en bewustzijn

Het verbod heeft er aan bijgedragen dat een meerderheid van ondernemers (62 procent) en consumenten (70 procent) zich meer bewust is van de nadelen van het gebruik van plastic. Het verbod lijkt geen effect te hebben op het plastic afval bij consumenten thuis. Zij hebben nu vaker ongebruikte alternatieven. Bijna de helft van de ondernemers (49 procent) geeft aan dat er voor het plastic in hun bedrijf een goed alternatief beschikbaar is.

Het gebruik van een eigen draagtas is toegenomen sinds het onderzoek van SAMR in 2017. Meer consumenten geven aan regelmatig een eigen draagtas mee te nemen naar met name supermarkten (94 procent) en winkels voor dagelijkse boodschappen (91 procent), maar ook naar non-food winkels (58 procent) en naar de markt (63 procent). Bij afhaalhoreca nemen consumenten beduidend minder vaak een eigen draagtas mee (28 procent).

Ondernemers zeggen dat een krappe meerderheid (51 procent) van de consumenten regelmatig een eigen draagtas meeneemt. De ondernemers bevestigen dus niet helemaal het beeld dat consumenten van zichzelf hebben. Wel zien ondernemers dat consumenten iets vaker een plastic draagtas hergebruiken bij een aankoop (36 procent). Ongeveer een derde van de ondernemers (35 procent) biedt consumenten een gratis alternatief, maar een grotere groep ondernemers doet dit juist niet. Bijna de helft van de ondernemers (44 procent) geeft aan helemaal geen plastic draagtassen te verstrekken.

Naleving

In eerste instantie lijkt de naleving van het verbod op orde. De Inspectie Leefomgeving en Transport en de brancheorganisaties bevestigen dit beeld. Bij afhaalhoreca (37 procent), maaltijdbezorging (19 procent) en op de markt (19 procent) komt het volgens consumenten wel eens voor dat zij een gratis plastic draagtas ontvangen, al is niet duidelijk of dit is toegestaan vanuit voedselveiligheid. Bij winkels met een wat duurder product (zoals kleding en luxezaken) krijgen klanten wel eens een gratis (gelamineerde) tas mee. Dit zijn dezelfde branches die naar voren komen in de gesprekken met de brancheorganisaties en de Inspectie Leefomgeving en Transport. Ook blijken consumenten vaker de gratis dunne plastic tassen te gebruiken voor andere producten dan verse aankopen.

5

HOOFDSTUK

Beleid en uitvoering in de Europese lidstaten

5. Beleid en uitvoering in de Europese lidstaten

5.1 Inleiding

Dit hoofdstuk beschrijft de wet- en regelgeving van EU-lidstaten ten aanzien van (lichte) plastic draagtassen. Deze wet- en regelgeving volgt uit de Europese Richtlijn 2015/720 van 29 april 2015. In eerste instantie was deze richtlijn gericht op lichte plastic draagtassen (wanddikte dunner dan 50 µm), maar de uiteindelijke invulling qua wet- en regelgeving liet de Europese Unie vrij. Nederland heeft bijvoorbeeld gekozen voor een verplichte vergoeding voor alle plastic draagtassen, maar heeft vanuit hygiëneoogpunt een uitzondering gemaakt voor zeer dunne plastic draagtassen (dunner dan 15 µm) voor verse waar. Dit is conform de Europese richtlijn. De Big Shopper, die formeel niet onder het Europese verbod voor gratis (lichte) draagtassen valt, valt in Nederland wel onder het verbod, behalve als promotiemateriaal.

Er zijn ook lidstaten die de reductiestreefcijfers van de EU hebben overgenomen (voor 2020 minder dan 90 lichte plastic draagtassen per persoon per jaar, voor 2025 minder dan 40 lichte plastic draagtassen per persoon per jaar) en dit door middel van vrijwillige afspraken met het bedrijfsleven proberen te bereiken. Tot slot was het ook mogelijk om alle plastic draagtassen te verbieden mits dat niet indruist tegen de Europese wetgeving inzake vrij verkeer van goederen. De landen die voor een totaalverbod hebben gekozen, staan als alternatief vaak wel een biodegradeerbare, composteerbare of bio-based plastic draagtas toe.

5.2 Inventarisatie wet- en regelgeving

Voor de inventarisatie is gebruik gemaakt van het rapport 'Legal Limits on Single-Use Plastics and Microplastics: A Global Review of National Laws and Regulations' van de Verenigde Naties (december 2018), de inventarisatie uit het (concept)rapport 'Scoping Study for Plastic carrier bags' (voorjaar 2019) voortkomend uit het OSPAR-verdrag (verdrag inzake de bescherming van het mariene milieu in het noordoostelijk deel van de Atlantische Oceaan) en de inventarisatie uit het rapport 'Still finding excuses?' van de Surfrider Foundation (2018). De data zijn gecontroleerd aan de hand van online bronnen, zoals overheidswebsites en nieuwspagina's.

De bronnen bieden slechts voor enkele EU-lidstaten inzicht in de behaalde resultaten. Bovendien is de informatie veelal verouderd. Er is gezocht naar aanvullende informatie, maar controleerbare en/of recente resultaten zijn moeilijk te vinden. Bijvoorbeeld omdat de bron gerelateerd is aan een milieuorganisatie of juist aan de verpakkingindustrie. Om die reden is ervoor gekozen om geen resultaten weer te geven in de inventarisatie.

In de inventarisatie is in eerste instantie een onderscheid gemaakt tussen drie mogelijke typen maatregelen: een verbod op plastic draagtassen, een verplichte vergoeding voor plastic draagtassen en vrijwillige afspraken met het bedrijfsleven. Deze maatregelen zijn veelal gericht op de wanddikte van plastic draagtassen. Om die reden is er een onderscheid gemaakt aan de hand van de wanddikte van de plastic draagtassen die door de betreffende maatregel geraakt worden.

Tabel 5.1

Inventarisatie huidige maatregelen EU-lidstaten

MAATREGEL	WANDDIKTE	EU-LIDSTAAT	UITZONDERINGEN/BIJZONDERHEDEN
Verbod	<15	Italië	Biodegradeerbaar/composteerbaar plastic is toegestaan
	<50	Frankrijk Brussel (België) Roemenië	Composteerbaar plastic is toegestaan voor verse waar Tot 2020: 40% bio-based en thuis composteerbaar Vanaf 2025: 60%. Vanaf 2030 alleen nog maar recyclebaar of herbruikbaar
	<60	Wallonië (België)	Idem als Brussel.
Verplichte vergoeding	Alle diktes	Denemarken	Afhankelijk van dikte en grootte. Ondernemers leggen de vergoeding door aan consument
		Hongarije	
		Luxemburg	
		Malta	
		Kroatië	Milieuheffing
		Zweden	Rapportageverplichting verstrekking aantal tassen
		Estland	Uitzondering voor verse waar (<15mu)
		Nederland	Uitzondering voor verse waar (<15mu)
		Ierland	Uitzondering voor verse waar (<15mu)
		Letland	Uitzondering voor verse waar (<15mu)
		Slovenië	Uitzondering voor verse waar (<15mu)
		Tsjechië	Uitzondering voor verse waar (<15mu)
		<15	Griekenland Slowakije
15 ≤ x < 50	Litouwen		
	Polen Spanje	Tassen ≥ 50 mu zijn gratis, mits 70% recyclebaar materiaal	
	Vlaanderen (België)	Geldt voor de detailhandel	
<25	Bulgarije	Tassen tussen de 25 en 50 mu zijn niet gratis, geen vaste vergoeding	
<50	Cyprus		
	Portugal		
	Verenigd Koninkrijk	Geldt alleen voor de grotere winkel(ketens) en supermarkten	
Vrijwillig	>15	Duitsland	
		Oostenrijk	
	<50	Finland	Uitzondering voor verse waar (<15mu)

5.3 Conclusie

Uit de inventarisatie blijkt dat er een grote diversiteit aan maatregelen is ingevoerd. Per EU-lidstaat kan de focus van de maatregel verschillen. Naast uitzonderingen voor het verpakken van verse waar zijn er bijvoorbeeld landen met een uitzondering voor bepaalde verkooppunten of met een uitzondering voor afbreekbaar of biologisch plastic. Ook zijn er landen waar enkel een vergoeding wordt gevraagd voor plastic tassen dikker dan 15 mu, maar dunner dan 50 mu.

Het is op dit moment niet mogelijk de effectiviteit van de verschillende maatregelen te beoordelen. Hiervoor ontbreken betrouwbare en recente gegevens. Zodra alle EU-lidstaten hebben voldaan aan de rapportageverplichting over 2018 is het mogelijk om de resultaten te vergelijken. Inmiddels hebben sommige EU-lidstaten het voornemen uitgesproken om uitgebreidere maatregelen te treffen tegen plastic draagtassen. Bijvoorbeeld het instellen van een totaalverbod, het verhogen van de vergoeding of een uitbreiding naar alle verkooppunten. Voorbeelden van EU-lidstaten waar nieuwe wetgeving is gemaakt of wordt voorbereid zijn Oostenrijk, Denemarken, Malta, Polen, Spanje en het Verenigd Koninkrijk. Het accent verschilt per land. Zo staat Denemarken straks helemaal geen dunne plastic draagtassen (dunner dan 15 mu) meer toe. In Oostenrijk zijn alleen nog plastic draagtassen van bio-plastic toegestaan. Spanje zet dezelfde koers in als Oostenrijk en zondert composteerbare plastic tassen uit. Daarnaast stelt Spanje eisen aan de samenstelling van plastic draagtassen dikker dan 50 mu. Deze tassen moeten vanaf 2021 voor 70 procent uit gerecycled plastic bestaan.

1

BIJLAGE

- 1. Methode bepalen aantallen plastic draagtassen 2018**
- 2. Vragenlijst ondernemers over aantallen plastic tassen**
- 3. Vragenlijst ondernemers over gedrag, beleving en naleving**
- 4. Vragenlijst consumenten over gedrag en beleving**
- 5. Lijst met geïnterviewde personen**
- 6. Lijst met gebruikte rapporten, artikelen en berichten**

Bijlage 1. Methode bepalen aantallen plastic tassen 2018

De essentie van de methode om het aantal plastic tassen dat in 2018 is verstrekt, is vergelijkbaar met het onderzoek door SGS Search in 2017. De methode komt neer op het per branche (denk aan supermarkten, bakkers, snackbars, kledingwinkels en drogisterijen) bepalen van het aantal draagtassen dat men uitgeeft (per type en per maat) en vervolgens het optellen van de branchetotalen. De berekening per branche bestaat uit de totale omzet, gedeeld door het gemiddelde kassa-transactiebedrag en vermenigvuldigd met het aandeel klanten dat een (type) draagtas meeneemt. De bronnen die hiervoor gebruikt worden, zijn openbare bronnen over bestedingen per branche en onderzoeksdata uit een digitale vragenlijst onder ondernemers.

Gebruikte bronnen

Uit openbare bronnen zijn de bestedingen per branche bekend. Die gegevens komen hoofdzakelijk uit de jaarlijks bijgestelde omzetkengetallennotitie van INretail⁸ en daarnaast uit data van Retailinsiders⁹. Omzetten van (afhaal)horeca zijn beschikbaar via CBS. De cijfers worden voor het jaar 2018 up-to-date gemaakt door de ontwikkeling van de bestedingen (per hoofdbranche) die het CBS publiceert te verdisconteren.

Voor dit onderzoek is een gestratificeerde steekproef van 5.500 ondernemer uit het vestigingenregister LISA. De verdeling is zodanig dat de 19 branches¹⁰ evenveel ondernemers bevatten. Deze 5.500 ondernemers kregen op 26 juni 2019 een uitnodigingsbrief met het verzoek om een korte digitale vragenlijst in te vullen. Hiervoor konden ze naar een opgegeven website gaan en inloggen met een unieke inlogcode. Vanaf anderhalve week na ontvangst van de uitnodigingsbrief heeft het belteam in totaal 40 uur motiverend nagebeld met de ondernemers die nog niet hadden gerespondeerd, met het verzoek om de vragenlijst alsnog in te vullen. Desgewenst konden ze opnieuw (via de mail) de uitnodigingsbrief met unieke inlog ontvangen. De ondernemers kregen vragen voorgelegd over:

- Geven ze plastic draagtassen uit?
- Zo ja, van welk type?
- Hoeveel klanten (uitgedrukt in percentage klanten) nemen een plastic draagtas af (al dan niet betaald)?
- Hoeveel draagtassen worden er gemiddeld afgenomen per klant?
- Wat is het gemiddelde afrekenbedrag aan de kassa?

Respons en weging vragenlijsten

De vragenlijst is ingevuld door 200 ondernemers. Voorafgaand aan de weging zijn alle ingevulde vragenlijsten inhoudelijk beoordeeld op bruikbaarheid, ook met behulp van de open antwoorden. Naar aanleiding hiervan zijn drie ingevulde vragenlijsten uiteindelijk niet meegenomen in de berekening. Er zijn dus 197 bruikbare ingevulde vragenlijsten. De antwoorden zijn gewogen naar een combinatie van het aantal banen en de toegevoegde waarde van het bedrijf ten opzichte van de gemiddelden in de branchegroep.

⁸ https://www.inretail.nl/Uploaded_files/Zelf/omzetkengetallen-2017-ruimtelijk-economisch-onderzoek.022c4e.pdf. Deze notitie maakt onderscheid tussen een aantal hoofdbranchegroepen en circa 50 branches, ruim voldoende om recht te kunnen doen aan de verschillen die er zijn tussen typen aankopen ('dagelijks' of minder frequent, klein of volumineus, etc.).

⁹ Retailinsiders is een samenwerking tussen INretail en de daarbij aangesloten organisaties die over specifieke branches omzetinformatie beschikbaar stellen via <https://www.retailinsiders.nl/>.

¹⁰ Apotheken, Bloemen, Cafeteria, Chinese restaurants, Dagelijks, Doe-het-zelf, Elektro, Huishoudelijk, Markt Dagelijks, Markt Niet-Dagelijks, Media, Mode/Luxe, Overig, Persoonlijke verzorging, Sport, Supermarkt, Warenhuis, Web Dagelijks, Wonen.

De berekening

Vanuit het oogpunt van vergelijkbaarheid is aangesloten op berekeningsmethodiek van SGS Search, dat in 2017 onderzoek deed naar de afname van het aantal plastic draagtassen door het verbod. De berekening bestaat per branchegroep uit een combinatie van kengetallen uit openbare informatie en respons op de vragenlijst en kent een aantal stappen:

1. Totale jaaromzet + BTW = totale jaarbestedingen.
2. Totale jaarbestedingen gedeeld door gemiddelde kassabon = aantal betalende klanten.
3. Aantal betalende klanten x % ondernemers dat draagtassen uitgeeft x % klanten dat draagtas neemt x gemiddeld aantal draagtassen per klant = jaartotaal verstrekte draagtassen per branchegroep en type tas.
4. De uitkomst van deze berekening is vergeleken met de controlevraag over het totaal aantal plastic tassen dat op jaarbasis door ondernemers is verstrekt. Voor enkele branches (snackbars, Chinese restaurants, apotheken en drogisterijen) bleek de controlevraag bruikbaar dan de berekening.
5. Het totaal verstrekte plastic draagtassen in 2018 is gedeeld door het aantal Nederlanders in 2018 om tot het aantal plastic draagtassen per inwoner te komen.

Betrouwbaarheid en foutenmarge

Voor de berekening van het aantal verstrekte draagtassen gebruiken we drie kengetallen. De (procentuele) foutmarge in het eindresultaat is de som van de foutmarges in de kengetallen.

1. Omzet branches

De (winkel)omzet per branche is met een grote nauwkeurigheid bepaald. We schatten de totale foutmarge in deze getallen in op 2 procent.

2. Omvang kassatransactie

De gemiddelde transactiegrootte (kassatransactie consumenten) is bij ondernemers exact bekend. De fout(marge) ontstaat door foutieve opgaven van de respondent (bijvoorbeeld schattingen in plaats van exacte bepaling, typefouten). We corrigeren de respons op uitschieters en vergelijken het met de gegevens van de openbare bronnen. We schatten in dat we met deze maatregelen de foutmarge kunnen beperken tot 5 procent.

3. Opgave aandeel plastic draagtassen

Het aandeel klanten dat (per ondernemer in een branche) een draagtas meekrijgt is een enquêteresultaat. We brengen de onvermijdelijke foutenmarge terug door in de enquête op twee manieren te vragen naar de inschatting van de ondernemer ('bij welke aandeel aankopen geeft u een plastic draagtas uit?') en door te vragen naar het aantal draagtassen dat op jaarbasis wordt ingekocht (of afgeleverd). We spiegelen de uitkomsten aan twee controlevragen in de vragenlijst onder ondernemers over gedrag en beleving ten aanzien van het verbod. Verder zal de foutmarge geringer worden door ondernemers die in het geheel geen plastic draagtassen verstrekken en door de dominante positie van supermarktbranche, waar de kennis over transacties groot is. Naar schatting levert dit een foutmarge op van 10 procent.

De maximale foutenmarge een optelling van de drie marges en komt uit op 17 procent¹¹. Gezien het beperkte aantal waarnemingen per branchegroep en de foutenmarge, is het niet mogelijk om resultaten per branche weer te geven. Een belangrijk gegeven is het aandeel ondernemers dat géén plastic draagtassen verstrekt. Hoe groter deze groep, hoe lager de impact van de foutenmarge. Als 100 procent van de ondernemers géén plastic draagtassen verstrekt, dan is de som van de totale berekening 0. Uit dit onderzoek blijkt dat 39 procent van de ondernemers geen van de drie typen plastic draagtassen verstrekt. Dit komt overeen met het onderzoek naar de beleving van ondernemers dat parallel is uitgevoerd aan deze peiling (zie hoofdstuk 4 van deze rapportage). Uit dit onderzoek blijkt dan 44 procent van de ondernemers geen plastic draagtassen verstrekt aan hun klanten. Dit versterkt het vertrouwen in de berekening van het aantal plastic draagtassen in 2018.

¹¹ De foutenmarges hoeven niet in dezelfde richting te wijzen

Bijlage 2. Vragenlijst ondernemers over aantallen plastic tassen

1. Welk type draagtassen gebruikte u in 2018 om aan uw klanten mee te kunnen geven, al dan niet tegen betaling? (meer antwoorden mogelijk) [met voorbeelden/plaatjes]
- a Plastic (kunststof), hemdtas (met een dikte tot 15 micrometer (micron/mu))
 - b Plastic (kunststof), DKT (verstevigde, uitgestanste handgrepen, met een dikte van 15 tot 50 micrometer (micro/mu))
 - c Plastic (kunststof), met lussen (met een dikte van 15 tot 50 micrometer (micron/mu))
 - d Plastic (kunststof) plastic Big Shopper (met een dikte van meer dan 50 micrometer (micron/mu))
 - e Katoen, jute
 - f Papier, plat
 - g Papier, gedraaid koord
 - h Papier, luxe met katoenen koord
 - i Gelamineerd papier, katoenen koord (met een dikte van 15 tot 50 micrometer (micro/mu))
 - j Anders, namelijk.....

Plastic hemdtas

Plastic DKT

Plastic met lussen

Big Shopper

Katoen of jute

Papier, plat

Papier, gedraaid koord

Papier, luxe met katoenen koord

Gelamineerd papier, katoenen koord

De vragen in dit onderzoek gaan over alle plastic draagtassen die u aan klanten, al dan niet tegen vergoeding, verstrekt. U geeft draagtassen van het type [x] aan klanten mee.

Plastic hemdtas

Plastic DKT

Plastic draagtas

Plastic Big Shopper

Gelamineerde papieren tas

2. Hoeveel draagtassen van dit type verstrekt u, al dan niet tegen betaling, op jaarbasis aan klanten?			
	Type tas	Aantal in 2018	Weet niet
A	Plastic (kunststof), hemdtas (met een dikte tot 15 micrometer (micro/mu))		☐
B	Plastic (kunststof), draagtas (met een dikte van 15 tot 50 micrometer (micro/mu))		☐
C	Plastic (kunststof) Big Shopper (met een dikte van meer dan 50 micrometer (micro/mu))		☐

Plastic hemdtas

Plastic DKT

Plastic draagtas

Plastic Big Shopper

Gelamineerde papieren tas

3. Aan welk deel van uw klanten (%) verstrekte u in <u>2018</u> , al dan niet tegen betaling, onderstaand type draagtas en hoeveel draagtassen kregen deze klanten (gemiddeld) mee?				
	Type tas	Circa ----- %	Gemiddeld aantal tassen per klant	Weet niet
A	Plastic (kunststof), hemdtas (met een dikte tot 15 micrometer (micro/mu))		Min 1/max 5	☐
B	Plastic (kunststof), draagtas (met een dikte van 15 tot 50 micrometer (micro/mu))		Min 1/max 5	☐
C	Plastic (kunststof) Big Shopper (met een dikte van meer dan 50 micrometer (micro/mu))		Min 1/max 5	☐

4. Wat was in <u>2018</u> het gemiddelde transactiebedrag in uw onderneming?	
☐	€ ---
☐	Weet niet

5.	Als u uw bovenstaande antwoorden wilt toelichten, kunt u dat hieronder doen.

Bijlage 3. Vragenlijst ondernemers over gedrag, beleving en naleving

De volgende vragen gaan over uw beleving van het wettelijke verbod op het **gratis** verstrekken van plastic draagtassen. Het verbod is ingegaan op 1 januari 2016. Het verbod op het verstrekken van **gratis** plastic tasjes is bedoeld om zwerfafval te verminderen en verspilling van grondstoffen te voorkomen. Het verbod geldt **niet** voor het verpakken van versproducten, bijvoorbeeld op de groenteafdeling van de supermarkt of van vis op de markt.

V1. Kunt u aangeven welke draagtassen onder het verbod vallen?

Selecteer de draagtassen die onder het verbod vallen (aanklikken):

Plastic hemdtas

Plastic DKT

Plastic met lussen

Big Shopper

Katoen of jute

Papier, plat

Papier, gedraaid koord

Papier, luxe met katoenen koord

Gelamineerd papier, katoenen koord

De kunststof hemdtas, de kunststof DKT tas, de kunststof tas met lussen, de plastic (kunststof) Big Shopper én de gelamineerde papieren tas vallen onder het verbod. Deze draagtassen mag u niet gratis aan klanten meegeven wanneer zij iets kopen. Plastic tassen die noodzakelijk zijn vanwege de voedselveiligheid mogen wel gratis worden aangeboden. Denk hierbij aan tasjes die worden verstrekt bij vleeswaren, groenten of verse vis. Enkel de dunne plastic hemdtasjes zijn hiervoor toegestaan. Het is **niet** toegestaan om deze plastic hemdtasjes gratis weg te geven voor andere (niet verse) producten.

Plastic hemdtas

Plastic DKT

Plastic draagtas

Plastic Big Shopper

Gelamineerde papieren tas

De vragen over plastic draagtassen in dit onderzoek gaan over de plastic draagtassen die verboden zijn om gratis mee te geven.

We zijn benieuwd wat u van het verbod vindt. Hieronder volgt een aantal stellingen. Geef aan in hoeverre u het eens of oneens bent met de stelling.

V2. In hoeverre bent u het eens of oneens met deze stelling?

	Helemaal eens	Mee eens	Niet mee eens of oneens	Oneens	Helemaal oneens	N.v.t./ weet niet
Het verbod op gratis plastic tasje is een goede maatregel	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Het verbod draagt bij om verspilling van, en vervuiling van het milieu door, plastic te voorkomen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Het verbod zou voor alle plastic tassen moeten gelden, dus ook voor het verpakken van verse waar	☐	☐	☐	☐	☐	☐

De volgende situaties gaan over mogelijke alternatieven voor de gratis plastic draagtas. Geef aan in hoeverre u zich in de situaties herkent.

V3. In hoeverre doen de volgende situaties zich bij u voor?

	Altijd	Meestal	Af en toe	Zelden	Nooit	N.v.t./ weet niet
Klanten nemen een eigen draagtas (bv. plastic Big Shopper, jute of katoen) mee voor hun aankopen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Klanten hergebruiken vaker een eerder gekochte plastic draagtas (geen plastic Big Shopper) voor hun aankopen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik bied klanten een gratis papieren, jute of katoenen draagtas voor hun aankopen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik bied klanten een ander alternatief, namelijk:.....	☐	☐	☐	☐	☐	☐

V4. In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende stellingen?

	Helemaal eens	Mee eens	Niet mee eens of oneens	Oneens	Helemaal oneens	N.v.t./ weet niet
Door het verbod is de service die ik kan leveren aan de klant afgenomen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Door het verbod mis ik een effectieve en eenvoudige manier om reclame te maken voor mijn onderneming	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Door het verbod heb ik minder zicht op diefstal van producten	☐	☐	☐	☐	☐	☐

V5. In hoeverre doen de volgende situaties zich bij u voor?

	Altijd	Meestal	Af en toe	Zelden	Nooit	N.v.t./ weet niet
Klanten verwachten van mij een gratis plastic draagtas	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Klanten vragen om een gratis plastic draagtas bij een aankoop	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Klanten nemen het mij kwalijk wanneer ik een vergoeding vraag voor een plastic draagtas	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Klanten spreken mij erop aan wanneer ik <u>wel</u> een gratis draagtas verstrek	☐	☐	☐	☐	☐	☐

V6. In hoeverre doet de volgende situatie zich bij u voor?

	Altijd	Meestal	Af en toe	Zelden	Nooit	N.v.t./ weet niet
Klanten gebruiken toegestane gratis plastic draagtassen (voor het verpakken van verse producten) voor hun andere aankopen	☐	☐	☐	☐	☐	☐

De volgende vragen gaan over de naleving van het verbod. Geef aan in hoeverre u het eens of oneens bent met de stellingen en voorgelegde situaties.

V7. In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende stellingen?

	Helemaal eens	Mee eens	Niet mee eens of oneens	Mee oneens	Helemaal mee oneens	N.v.t./ weet niet
Ik vraag altijd een vergoeding voor een plastic draagtas	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik geef mijn klanten op een creatieve manier een gratis plastic draagtas (bv. promotiemateriaal)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
In mijn branche is het gebruikelijk om een gratis plastic tas mee te geven	☐	☐	☐	☐	☐	☐

V8. Welke vergoeding vraagt u voor de onderstaande plastic tassen?

Type tas	Vergoeding	Niet van toepassing, deze tas verstrek ik niet
Plastic (kunststof), hemdtas	€	☐
Plastic (kunststof) draagtas	€	☐
Plastic (kunststof) plastic Big Shopper	€	☐

V9. In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende stellingen?

	Helemaal eens	Mee eens	Niet mee eens of oneens	Mee oneens	Helemaal mee oneens	N.v.t./ weet niet
De aandacht van ondernemers voor het verbod op het gratis verstrekken van plastic draagtassen verslapt	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Klanten kopen, 3,5 jaar na de invoering van het verbod, weer <u>vaker</u> een plastic draagtas	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Het verbod is inmiddels algemeen geaccepteerd	☐	☐	☐	☐	☐	☐

De volgende vragen gaan over uw beleving van het verbod op de gratis plastic draagtas. Geef aan in hoeverre u het eens of oneens bent met de volgende stellingen.

V10. In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende stellingen?

	Helemaal eens	Mee eens	Niet mee eens of oneens	Oneens	Helemaal oneens	N.v.t./ weet niet
Door het verbod ben ik mij als ondernemer meer bewust van de nadelen van het gebruik van plastic	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Voor mijn bedrijfsvoering is het gebruik van plastic draagtassen voor het verpakken van verse waar (vers vlees, vis en-of groenten) noodzakelijk	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Voor het plastic in mijn bedrijfsvoering is er een goed alternatief beschikbaar	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Achtergrondvragen (alleen voor openlink, bij start van de vragenlijst)

V11a. In welke branche is uw onderneming hoofzakelijk actief?

Branche	Antwoord
Levensmiddelen	☐
Persoonlijke verzorging	☐
Mode en Luxe (kleding, schoenen, modeaccessoires, juweliersartikelen)	☐
Huishoudelijke artikelen	☐
Sport en spel	☐
Media en Hobby	☐
Tuinartikelen en planten	☐
Elektronica	☐
Doe-het-zelf	☐
Woninginrichting	☐
Overige detailhandelsbranches	☐
Afhaalhoreca (snackbar, Chinees, sushi etc.)	☐

V11b. Via welk kanaal verkoopt u hoofzakelijk?

Kanaal	Antwoord
Vanuit de winkel	☐
Op de warenmarkt/weekmarkt	☐
Via internet	☐

V12. Heeft u nog opmerkingen naar aanleiding van deze vragenlijst?

<INVULVELD>

Bijlage 4. Vragenlijst consumenten over gedrag en beleving

De volgende vragen gaan over uw beleving van het wettelijke verbod op het gratis verstrekken van plastic/kunststof draagtassen in winkels, horeca en op de markt. Het verbod is ingegaan op 1 januari 2016. Het verbod op het verstrekken van **gratis** plastic tasjes is bedoeld om zwerfafval te verminderen en verspilling van grondstoffen te voorkomen. Het verbod geldt **niet** voor het verpakken van versproducten, bijvoorbeeld op de groenteafdeling van de supermarkt of van vis op de markt.

V1. Was u van dit verbod op de hoogte?

- Ja, ik wist hiervan
- Ja, ik wist dit ongeveer
- Nee, dit wist ik niet

V2. Kunt u aangeven welke draagtassen onder het verbod vallen?

Selecteer de draagtassen die onder verbod vallen (aanklikken):

Plastic hemdtas

Plastic DKT

Plastic met lussen

Big Shopper

Katoen of jute

Papier, plat

Papier, gedraaid koord

Papier, luxe met katoenen koord

Gelamineerd papier, katoenen koord

De plastic/kunststof hemdtas, de plastic/kunststof DKT tas, de plastic/kunststof tas met lussen, de plastic Big Shopper én de gelamineerde papieren tas vallen onder het verbod. Deze draagtassen mag u niet gratis ontvangen wanneer u iets koopt. Plastic tassen die noodzakelijk zijn vanwege de voedselveiligheid mogen wel gratis worden aangeboden. Denk hierbij aan tasjes die worden verstrekt bij vleeswaren, groenten of verse vis. Enkel de dunne plastic hemdtasjes zijn hiervoor toegestaan. Het is **niet** toegestaan om deze plastic hemdtasjes gratis weg te geven voor andere (niet verse) producten.

Plastic hemdtas

Plastic DKT

Plastic draagtas

Plastic Big Shopper

Gelamineerde papieren tas

De vragen over plastic draagtassen in dit onderzoek gaan voornamelijk over de plastic draagtassen die verboden zijn om gratis mee te geven. We zijn benieuwd wat u van het verbod vindt. Hieronder volgt een aantal stellingen.

V3. In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende stellingen?

	Helemaal eens	Mee eens	Niet mee eens of oneens	Oneens	Helemaal oneens	N.v.t./ weet niet
Het verbod op gratis plastic tasjes is een goede maatregel	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Het verbod op gratis plastic tasjes draagt bij om verspilling van, en vervuiling van het milieu door, plastic te voorkomen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Het verbod zou voor alle plastic tassen moeten gelden, dus ook voor het verpakken van verse waar	☐	☐	☐	☐	☐	☐

V4. In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende stellingen?

	Helemaal eens	Mee eens	Niet mee eens of oneens	Oneens	Helemaal oneens	N.v.t./ weet niet
Ik neem het de verkoper of winkel kwalijk dat ik moet betalen voor een plastic draagtas	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik neem het de overheid kwalijk dat ik moet betalen voor een plastic draagtas	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vind het normaal dat ik moet betalen voor een plastic draagtas	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik verwacht nog steeds een gratis plastic draagtas voor mijn aankopen aangezien dat onderdeel van de service is	☐	☐	☐	☐	☐	☐

V5. Hoe vaak neemt u een *eigen* draagtas mee naar...

	Altijd	Meestal	Af en toe	Zelden	Nooit	N.v.t./ weet niet
de supermarkt ?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
andere winkels voor dagelijkse boodschappen (levensmiddelen)?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
overige winkels? (mode, elektronica, etc.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
de markt ?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
afhaalhoreca (snackbar, Chinees, sushi, etc.)?	☐	☐	☐	☐	☐	☐

V6. Hoe vaak krijgt u een gratis plastic draagtas...

	Altijd	Meestal	Af en toe	Zelden	Nooit	N.v.t./ weet niet
bij de supermarkt ?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
bij andere winkels voor dagelijkse boodschappen (levensmiddelen)?						
bij overige winkels? (mode, elektronica, etc.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
op de markt ?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
bij afhaalhoreca (snackbar, chinees, sushi, etc.)?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
bij online aankopen , bv. een supermarkt met bezorg-afhaaldienst (Albert, Picnic, etc.)?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
bij maaltijdbezorging ?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
bij het tankstation ?	☐	☐	☐	☐	☐	☐

V7. In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende stellingen?

	Altijd	Meestal	Af en toe	Zelden	Nooit	N.v.t./ weet niet
Ik krijg een gratis plastic draagtas bij de kassa wanneer ik daar om vraag	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik gebruik gratis dunne plastic tasjes (voor verse producten) voor mijn andere aankopen	☐	☐	☐	☐	☐	☐

De volgende vragen gaan over uw beleving van het verbod op de gratis plastic draagtassen. Geef aan in hoeverre u zich kunt vinden in de volgende stellingen.

V8. In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende stellingen?

	Helemaal eens	Mee eens	Niet mee eens of oneens	Oneens	Helemaal oneens	N.v.t./ weet niet
Door het verbod ben ik mij meer bewust van de nadelen van het gebruik van plastic	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Door het verbod is het plastic afval in mijn huishouden minder geworden	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Door het verbod heb ik thuis meer jute, katoenen of plastic Big Shopper draagtassen die ik niet gebruik	☐	☐	☐	☐	☐	☐

V9. Heeft u nog opmerkingen naar aanleiding van deze vragenlijst?

Bijlage 5. Lijst met geïnterviewde personen

Overheid

Inspectie Leefomgeving en Transport – Senior Inspecteur

Brancheorganisaties

INretail – Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen manager

Vereniging van Grootwinkelbedrijven in Textiel – Secretaris

Raad Nederlandse Detailhandel – Secretaris

Vereniging Groothandelaren Papier en Verpakkingsmaterialen – Directeur

Plastics Europe Netherlands – Directeur

Centrale Vereniging voor Ambulante Handel – Voorzitter

Koninklijke Horeca Nederland – Beleidsadviseur Gezondheid en Voedselveiligheid

Producenten en handelaren

F&F Verpakkingen – Inkoopdirecteur en mede-eigenaar

Oerlemans Packaging – Directeur

Bunzl – Business Unit Manager

KIVO kunststof verpakkingen – Directeur Business Development

Worldpack – Directeur

Moonen Packaging – Directeur

Expert

Onderzoeker – Universiteit Leiden

Bijlage 6. Lijst met gebruikte rapporten, artikelen en berichten

Agencia EFE, "Portugal avança na proibição de sacos de plástico para fruta e pão", 2019, <https://www.efe.com/efe/portugal/portugal/portugal-avan-a-na-proibi-o-de-sacos-plastico-para-fruta-e-p/50000441-3951209>.

Baltic News Network, "Stores in Latvia will no longer provide plastic bags free of charge", 2018, <https://bnn-news.com/stores-in-latvia-will-no-longer-provide-plastic-bags-free-of-charge-178081>.

Bio Plastics News, "Cyprus Plastic bag Use Reduced by 80% in One Year", 2019, <https://bioplasticsnews.com/2019/07/07/cyprus-plastic-bag-use-reduced-by-80-in-one-year/>.

CE Delft, "Alle tassen beprijsen. Verkenning: Kan het tassenverbod gelden voor alle materialen?", 2016.

Ekathimerini.com, "No more plastic bags: Alonnisos gets pioneering", 2015, <http://www.ekathimerini.com/203918/article/ekathimerini/community/no-more-plastic-bags-alonnisos-gets-pioneering>.

Friends of the Earth Europe, "Bulgarian activists demand 'retirement plan' for plastic bags", 2018, <https://www.foeeurope.org/Bulgaria-activists-demand-retirement-plastic-bags-110418>.

Hirado.hu, "Itthon is megszabadulhatunk a műanyag zacskóktól", 2018, <https://www.hirado.hu/belfold/gazdasag/cikk/2018/09/16/itthon-is-megszabadulhatunk-a-muanyag-zacskoktol/>.

In-Cyprus, "Plastic bag use slashed by 80% in first year of new law", 2019, <https://in-cyprus.com/plastic-bag-use-slashed-by-80-in-first-year-of-new-law/>.

Latvia Public Broadcasting, "Free plastic bags banned from stores starting 2019", 2018, <https://eng.lsm.lv/article/society/society/free-plastic-bags-banned-from-stores-starting-2019.a285676/>.

Martinho, Balaia & Pires, "The Portuguese plastic carrier bag tax: The effects on consumers' behavior", 2017, <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0956053X17300223>.

Ministerie van Duurzaamheid en Toerisme Oostenrijk, "Plastic bag ban in Austria as from 2020", 2019, <https://www.bmnt.gv.at/english/environment/Wastemanagement/Plastic-bag-ban-in-Austria-as-from-2020.html>.

Ministerie van Omgeving, Natuur en Landbouw Vlaanderen, "Voorontwerp van besluit van de Vlaamse Regering tot wijziging van het besluit...", 2019.

Ministerie voor Milieu, Voedsel en Landbouw, "Single-use plastic carrier bags charge: data in England for 2018 to 2019", 2019, <https://www.gov.uk/government/publications/carrier-bag-charge-summary-of-data-in-england/single-use-plastic-carrier-bags-charge-data-in-england-for-2018-to-2019>.

Ministerie voor Omgeving en Voedsel, "Danish government bans lightweight plastic carrier bags", 2018, <https://en.mfvm.dk/news/news/nyhed/danish-government-bans-lightweight-plastic-carrier-bags/>.

Nieuwsbericht Estlands Parlement, "*The Riigikogu approved an Act limiting the use of plastic bags*", 2017, <https://www.riigikogu.ee/en/press-releases/riigikogu-approved-act-limiting-use-plastic-bags/>
OSPAR, "*Scoping Study for Plastic carrier bags, conceptrapport*", 2019.

Plastic News Europe, "*Slovak Environment Ministry plans to ban free plastic bags*", 2016, <https://www.plasticsnewseurope.com/article/20160804/PNE/160809916/slovak-environment-ministry-plans-to-ban-free-plastic-bags.>

PolandIn, "*Bag habits: govts and intl firms fighting plastic waste*", 2018, <https://polandin.com/37597509/bag-habits-govts-and-intl-firms-fighting-plastic-waste.>

SAMR, "*Jaar na verbod op gratis verstrekking: circa 70% minder plastic draagtassen uitgegeven door retailers*", 2017.

SGS Search, "*CO2 uitstoot en de verschuiving van de productie van plastic naar papieren draagtassen*", 2017.

Surf Rider Foundation, "*Still finding excuses? Time for Europe to act against plastic bag pollution*", 2018.

The Compost Bag.eu, "*Plastic zakken terugdringen: hoe doen we het in België?*", 2018, [https://compostbag.eu/news/plastic-zakken-terugdringen-hoe-doen-we-het-in-belgie/.](https://compostbag.eu/news/plastic-zakken-terugdringen-hoe-doen-we-het-in-belgie/)

The First News, "*Binning the bag: government plans to broaden plastic-bag charge in bid to clean up country*", 2019, <https://www.thefirstnews.com/article/binning-the-bag-government-plans-to-broaden-plastic-bag-charge-in-bid-to-clean-up-country-5656.>

The Local.de, "*Are plastic bags on the way out in Germany?*", 2019, <https://www.thelocal.de/20190517/are-plastic-bags-finally-on-the-way-out-in-germany.>

Times of Malta, "*Say goodbye to free plastic bags, hello to beach ashtrays. Government launches single use plastic strategy for consultation*", 2019, <https://timesofmalta.com/articles/view/say-goodbye-to-free-plastic-bags-hello-to-beach-ashtrays.709597.>

Verenigde Naties Milieuprogramma, "*Legal Limits on Single-Use Plastics and Microplastics: A Global Review of National Laws and Regulations*", 2018.

